

Rechtskundig Weekblad

REDACTIE : Italiëlei, 99, Antwerpen

Abonnement : 100 fr. per jaar

Vereeniging zonder winstgevend doel

BEHEER : Lange Leemstraat, 99, Antwerpen

Postchecknummer : 3185.22

INHOUD :

DE PUBLICITEIT VAN ONROERENDE RECHTEN.

RECHTSPRAAK.

Hof van Beroep te Gent. — 2e Kamer. — 1 Juni 1932.
— Beroep. — Onontvankelijkheid « Defectu Summae ».
— Waarde van den eisch. — Wet van 15 Maart 1932. — Tegeneisch. — Tusschenvonnis.

Handelsrechtbank te Kortrijk. — 7 Mei 1932. — Overeenkomst van onderneming. — Riziko.

Burgerlijke Rechtbank van Veurne. — 26 November 1931. — Een overeenkomst aangegaan per telefoon is volmaakt door de aanvaarding van het voorstel.

Boetstraffelijke Rechtbank van Hasselt. — 12 Mei 1932.
— Strafrechtspleging. — Verstek van betichte. — Verzekeringsmaatschappij. — Tusschenkomende partij.

DE WEG TERUG.

TERMIJNEN VAN VERVAL OF VAN VERJARING BIJ DE TOEPASSING DER RECHTSTREEKSCHEN BELASTINGEN.

WETGEVING.

BALIELEVEN.

BIBLIOGRAPHIE.

RECHTERLIJK LEVEN.

DE PUBLICITEIT VAN ONROERENDE RECHTEN

Geschiedkundig is er vanaf het wetboek van 1804 'n ontwikkelingslijn aan te stippen voor ons openbaarmakingssysteem der onroerende rechten langs de data: 16 Dec. 1851 en 10 Okt. 1913. In 1851 nam men 't stelsel van de 11° Brumaire, jaar VII, over, maar ruimer uitgewrocht; in 1913 bracht de wetgever fragmentaire verbeteringen aan de uitbouw van 't systeem, dat echter voort onder 't kritisch vuur wordt genomen.

Openbaarmaking is die juridisch-technische organisatie waardoor aan de belanghebbenden kennis wordt gegeven van de rechtstoestand der i. c. onroerende goederen. Het is de burgerlijke stand der goederen. Dus is openbaarmaking 'n techniek. Tot welk doel? In laatste aanleg om economische motieven; onmiddellijker om zekerheid te scheppen, vertrouwen, dus psychologische beweegredenen. Zekerheid voor derden verkrijgers ter aanleiding van overdracht (ruim genomen) van onroerende rechten: met 't voordeel voor die derden gaat 't voordeel van de verkooper gepaard. Zekerheid verder voor de geldschietters bij leening of verwante praestaties, en correlatief voordeel voor de ontleners. De openbaarheid is noodzakelijk voor 't verkeer van de onroerende goederen en ter wille van 't krediet, — en andersom wijl ze formalisme schept, remt ze de vlugheid van 't goederenverkeer. Dienvolgens hoeft ze zoo verwezenlijkt dat de verhandelingen geschieden én sekuur én vlug. De te verkrijgen zekerheid slaat op 'n dubbel aspekt van de onroerende zaak: het fysische en het juridische. Daarbij alle feiten en omstandigheden, die voor derden van belang zijn, moeten aangegeven.

De tot heden algemeen geldende oplossing schuilt in de vorm van openbare registers. Maar hierin springen de twee voornaamste groepen onmiddellijk naar voor: de positieve en de negatieve stelsels. Laat ik voor de beteekenis-uiteenzetting grijpen naar 'n bestaande verwezenlijking van elk. Voor de positieve stelsels: het grondboek.

Een positief stelsel is zulk een, waarin de door overheidspersonen gecontroleerde inschrijving op 'n afzonderlijk grondblad van elk onroerend recht, aan iedere derde, die te goeder trouw krachtens 'n geldige zakelijke overeenkomst van de ingeschreven eigenaar verwerft, de onaantastbaarheid van zijn recht waarborgt. Anders

uitgedrukt, 'n stelsel dat, naar de vorm, bestaat uit grondbladen, waarvan ieder de fysische en juridische status van 'n grondstuk aangeeft; dat, naar de inhoud, rechtskracht bezit, t.t.z. de juistheid der gegevens waarborgt. Immers 't blad is juist, omdat de gegevens werden gecontroleerd; 't blad is volledig, omdat in beginsel inschrijving noodzakelijk is voor overdracht, en alleen 'n ingeschrevene over zijn recht beschikken kan. Dit stelsel, ter wille van de zekerheid van 't verkeer (dus 'n economische grondreden zit voorop, bij 't negatieve is 't 'n meer juridische: de bescherming van ieder die recht heeft) verleent de voorkeur aan de derde, de nieuwe verkrijger, ten koste soms van de oorspronkelijke gerechtigde.

Voor de negatieve stelsels: zien we 't onze aan.

Het negatief stelsel is zulk een, waarin in de eerste plaats de rechthebbende wordt beschermd, en waar verder voor de zekerheid van derden-verkrijgers te goeder trouw gewaakt wordt door het gemis aan openbaarmaking te sanktioneren met het uitblijven van bepaalde rechtsgevolgen als b.v. de niet-werking der rechtshandeling tegenover derden te goeder trouw.

De overheid treedt hier niet op de voorgrond, ze is passief. Anderzijds is geen inschrijving gevegd noch voor overdracht, noch om over het recht te mogen beschikken, zoodat de juistheid en volledigheid der registers, gehouden naar de namen der eigenaars, tekortschietend, er aan die registers geen rechtskracht is verbonden, zelfs geen vermoeden van juistheid.

U kent de leemten van ons negatieve stelsel en weet dat meerendeels het positieve verkozen wordt. Daar gaan we niet op in. Stelt zich dus de vraag: kan het positieve hier niet doorgevoerd? De argumenten ertegen zijn in hoofdzaak, eerstens, het kadert niet met onze rechtsbeginselen nopens overdracht van zakelijke rechten en tweedens, het kost te allemachtig duur, vermits 't grondboek als voorwaarde opeischt het up-to-date zijn van 't kadaster, waarvan de hervorming zoo veel moeite, tijd en onkosten vergt dat het 'n utopie lijkt.

Hier komt het nieuwe. Elzas-Loreinen is versast geworden. Van 1870-1919 aan Duitschland. Duitschland had 'n grondboekstelsel, werkte dit uit, en maakte het van kracht voor het heele rijk in 1900.

115

Hoe schoof het Deutsche rijk geleidelijk zijn grondboekstelsel in 't fransche systeem. De studie ervan is onderhoudend en leerrijk. Ik konstateer alleen dat Frankrijk in 1919 'n driedelig publiciteitsstelsel gevonden heeft in Elzas-Loreinen, waaronder het specifieke, het eigenaardige was: het « eigendomsboek » de schakel tusschen het eigenlijke grondboek (met rechtskracht en de registers van 't fransche recht. Het juiste begrip ervan kan alleen uit het volgen van de ontwikkelingslijn der hervorming spruiten. Maar getypeerd lijkt het « eigendomsboek » dit:

'n boek dat, naar de vorm, bestaat uit bladen, een voor iedere eigenaar van 'n omschrijving, maar samengesteld uit afzonderlijke grondbladen voor elk hem in die omschrijving toebehoorend perceel, waarvan de rechtstoestand is aangegeven (niet de fysische status naar kadasteraanwijzing);

'n boek, dat, naar de inhoud, niet het beginsel der rechtskracht huldigt, alleen 'n beperkte rechtsgeldigheid toekent nl. een vermoeden van juistheid tot tegenbewijs. Immers de fysische aanduiding der gronden is niet onomstootbaar, en 't boek in den beginne wit en onbeschreven, kan slechts geleidelijk ingevuld worden. Wettelijke maatregelen verhaasten weliswaar dit invullen, maar goederen bv. die vanaf het openen van 't boek tot op heden aan geen enkele vervreemding waren onderworpen, zien hun rechtstoestand niet beschreven.

Het boek, onvolledig vooralsnog, kan dus geen rechtskracht verleen. De regel, nemo plus juris in alium transferre potest quam ipse habet, blijft gehandhaafd.

Nu is 't merkwaardige dat die eigendomsboeken, bestaande naast grondboeken in andere gemeenten en zonder kadastrale nauwkeurigheid en absolute bewijskracht, praktisch tegenover derden hetzelfde nut opleveren.

Als we overwegen dat in de eerste plaats de leemten van ons stelsel nl. 't

116

persoonlijk blad, de fakultatieve overschrijving in beginsel, en de niet vereischte overschrijving voor overdracht door versterf, hier uitgeschakeld zijn:

het 1° gebrek door de combinatie van 't voordeel van 't persoonlijk blad niet dit van 't grondblad ('t persoonlijk blad op grondbladbasis) waardoor ineens mogelijk wordt 'n vlugge kennis van de fortuinstoestand van 'n eigenaar binnen 'n omschrijving, samen met de juiste kennis van de rechtstoestand van ieder perceel;

de 2 andere door de verplichte inschrijving voor de rechtsgeldigheid der overdracht en door de noodzakelijkheid van ingeschreven te zijn om over zijn recht te kunnen beschikken;

dat in de tweede plaats de argumenten tegen 't positief stelsel sterk aan waarde inboeten, vermits de kadasterherziening niet noodzakelijk het doorvoeren van 't boek moet voorafgaan en 'n gewijzigd rechtsbeginsel voor eigendomsoverdracht niet kwalijk zou uitvallen, dan voelen we ons wel geneigd van naderbij de mogelijkheid van doorvoering van 'n dergelijk stelsel te bestudeeren.

Onkosten voor de hervorming zijn er zeker, onkosten en moeilijkheden voor de aangroei van personeel. Maar dit is kwestie van organisatie en 'n degelijker openbaarmakingssysteem is wel 'n offer waard.

Blijft de tegenstelling tusschen de rechtsbeginselen: ons stelsel met als basis A 1138 van 't Burgerlijk Wetboek — en 't ander systeem dat inschrijving als vormbestanddeel voor overdracht eischt. Ieder weet dat ons stelsel door vooraanstaande juristen heftig aangevallen wordt, zelfs door sommige voor onzinnig uitgemaakt. Andersom de doorvoering van 't beginsel der inschrijving is het meest voor de hand liggend middel om volledigheid te brengen in onze registers, zonder groote stoornis te verwekken in 't economische leven.

Laten we de kwestie met aandacht bekijken en ijver.

M. VANDEKERCKHOVE.

RECHTSPRAAK

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e KAMER — 1 JUNI 1932

Voorzitter: M. de Haerne
Raadsheeren: M.M. Cocqueau des Mottes en Verhulst
Advocaat generaal: M. De Bie

BEROEP — ONONTVANKELIJKHEID « DEFECTU SUMMAE » — WAARDE VAN DEN EISCH — WET VAN 15 MAART 1932 — TEGENEISCH — TUSSCHENVONNIS.

De laatste beslitselen der partijen bepalen den laatsten aanleg. Volgens de wet van 15 Maart 1932 wordt de tegeneisch bij de waarde van den hoofdeisch gevoegd om het bedrag van den aanleg vast te stellen. Een beroep tegen een vonnis op tusschengeval is slechts mogelijk bij ontvankelijkheid van het beroep tegen vonnis over den hoofdeisch. De niet-ontvankelijkheid « defectu summae » is

van openbare orde en dient van ambtswege opgeworpen.

Huysseune t/ Catrysse

De heer advocaat generaal De Bie gaf zijn advies in de volgende bewoordingen: Wat betreft de ontvankelijkheid van het beroep.

François en Suzanne Huysseune hebben beroep ingeslagen tegen een vonnis verleend door de Rechtbank van eersten aanleg van Veurne en betrekkelijk de onkosten verwekt door gemeenschappelijke gebouwen tusschen hen en den gedaagde. Bij exploit van 24 October 1929 werd er aan Catrysse gevraagd een som van fr. 3.389,50. In den loop van het geding en namelijk na een deskundig verslag werd deze som teruggebracht op de som van 1.018,17 fr. gelijk het blijkt uit de laatste

besluiten van beroepers in dato van 27 November 1930.

Welnu, voor de rechtspraak staat vast in dezen zin dat het de laatste besluiten zijn die de mogelijkheid van 't beroep vaststellen.

Sedert het arrest van het Verbrekingshof in dato van 2-6-1896 (Pas. 1896, I, 23) wordt deze zienswijze niet meer betwist.

De beroepers hebben tegen dit argument niets in te brengen schijnt het, en nemen hunnen toevlucht tot de laatste wet op de bevoegdheid van 15 Maart 1932, om te beweren dat de waarde van den tegeneisch moet gevoegd worden bij de schatting van de hoofdzak om de schatting van het beroep vast te stellen. Maar nu, eerste vraag te weten of deze wet eene terugwerkende kracht bezit. De wetten over de bevoegdheid en de rechtsregeling hebben deze kracht over het algemeen wanneer het geen afgeloopen zaken betreft en er geen burgerlijk recht wordt door gekrenkt (Cass. fr. D. P. 1897, I, bl. 255; 1890, I, 37).

Volgens mij is er hier een afgeloopen zaak voor het bestreden vonnis, dat bij gebrek op dit oogenblik van mogelijk beroep, definitief de rechten van verweerder worden vastgesteld.

Maar aannemende zelfs de terugwerken de kracht van deze wet verneem ik dat nog niet de schatting van het geschil fr. 5.000 bedraagt samenrekenende zelfs den hoofdeisch en den tegeneisch.

De hoofdeisch beloopt volgens de laatconclusiën 1.018,17. De tegeneisch is onbepaald doch beloopt alleszins 1.018,17 fr. + 378,83 fr. = 1.397 fr., en niet 378,83 fr. gelijk gedaagde het doet gelden. Deze twee sommen bereiken niet deze van fr. 5.000 vereischt in beroep, 1.018,17 + 1.397 = 2.415,17 fr.

Wat nu betreft de berekening van beroepers (Besl. van 2-5-32) die komt tot een bedrag van 5.47,43 fr., deze moet verworpen worden daar zij steunt op de eerste besluiten en van aanleggers en van verweerder.

Ik heb de eer te besluiten tot de onontvankelijkheid van het beroep.

ARREST

Overwegende dat de oorspronkelijke eischers beroep hebben aangeteekend tegen het eindvonnis van 12 Februari 1931 alsook tegen het tusschenvonnis van 21 December 1929 hetwelk een deskundig onderzoek instelt;

Nopens het beroep tegen het eindvonnis:

Overwegende dat het beroep niet ontvankelijk is « defectu summae »;

Overwegende dat er aldus moet worden beslist in alle geval, zoowel bij toepassing van artikels 21 en 37 van de wet van 25 Maart 1876 als bij toepassing, in het stelsel van beroepers, van artikel 8 van de wet van 15 Maart 1932, voor zooveel nochtans dat deze laatste wet eene terugwerkende kracht heeft op het huidige geval;

Overwegende dat de betwiste waarde zooals zij vastgesteld werd door de laatste besluiten der partijen het bedrag van den laatsten aanleg bepaalt;

Overwegende dat, in geval van toepassing van de bepalingen der wet van 25 Maart 1876, de betwiste waarde door beroepers, bij hunne laatste besluiten voor den eersten rechter, definitief werd gebracht op 1.018 frank en 17 centiemen, 't is te zeggen beneden de som van 5.000 frank welke door artikel 6 der wet van 15 September 1928 werd bepaald voor de berekening van den laatsten aanleg;

Dat, moest, integendeel, de wet van 15 Maart 1932 hier worden toegepast, het bedrag van de hoofzakelijke vraag, hetzij 1.018 frank en 17 centiemen, vermeerderd met dit van den tegeneisch, hetzij 378 frank 83 centiemen, de betwiste waarde zou brengen op de som van 1.393 franken alsdan ook beneden het cijfer van den laatsten aanleg;

Overwegende dat de tegeneisch geen andere sommen bedraagt dan die van fr. 378,83 centiemen; dat alle andere besluiten van den verweerder, thans beroepene, geen tegeneisch bevatten, maar enkel eene verdediging daarstellen tegen de hoofdeisch-vraag;

Overwegende dat de berekeningen welke beroepers doen om de betwiste waarde derwijze te schatten dat het bedrag ervan de som van 5.000 franken overtreffe, niet aannemelijk zijn, daar zij op vorderingen steunen welke de laatste besluiten der partijen hebben voorafgegaan en door deze besluiten niet werden behouden; dat overigens die berekeningen onjuist zijn;

Nopens het beroep tegen het tusschenvonnis:

Overwegende dat, krachtens artikel 38, § 3 van de wet van 25 Maart 1876, behalve alleen de vonnissen welke over de bevoegd-

heid beslissen (déclinatoires d'incompétence) de vonnissen op tusschengeval en de onderzoeksvonnissen het lot volgen van de hoofdeisch-vraag voor wat betreft de ontvankelijkheid van het beroep;

Dat, bijgevolg, het beroep tegen het eindvonnis in zake niet ontvankelijk zijnde, het beroep tegen het tusschenvonnis ook niet ontvankelijk is;

Overwegende dat de niet ontvankelijkheid « defectu summae » van openbare orde is; dat het middel ambtswijze dient opgeworpen te worden;

Om deze redenen:

Het Hof,

Gehoord in zijn eensluidend advies de Heer Advokaat-Generaal De Bie, en alle andere of tegenstrijdige besluiten verwerpende als ongegrond;

Zegt de beroepen gericht tegen het eindvonnis van 12 Februari 1931 en tegen het tusschenvonnis van 21 December 1929 niet ontvankelijk;

Ontzegt de beroepers ervan en verwijst ze in de kosten van beroep.

Beveelt de afzondering der beroepskosten ten voordeele van Mr Bouckaert, pleitbezorger in zaak, dewelke ter zitting van heden, bevestigd heeft het grootste deel der voorschotten te hebben gedaan.

HANDELSRECHTBANK TE KORTRIJK

7 MEI 1932

Voorzitter: M. Callewaert
Referendaris: M. De Necker
Pl.: Mr H. Christiaan en Mr De Jagere,

OVEREENKOMST VAN ONDERNEMING. — RIZIKO.

De werkaannemer is verplicht de hem toevertrouwde stof, na bewerking, aan den eigenaar terug te bezorgen, tenzij deze stof door overmacht of toeval vernietigd werd. Brand is geen wettelijk vermoeden van overmacht.

Het riziko is ten laste van den eigenaar van het oogenblik af dat deze het geleverde werk heeft aanvaard. — Het uitbetalen van het werkloon stelt een vermoeden juris tantum van aanvaarding daar.

Gruwez t/ Landuyt

Aangezien de vraag strekt tot de betaling der som van twee en twintig duizend twee honderd zes en veertig frank twintig centiemen, ten titel van vergoeding, voor de schade geleden door eischer bij het verbranden van vlas, hem toebehoorende, en geborgen in verweerders schuur;

Aangezien volgens mondelingsche overeenkomst verweerder aanvaard had, eene zekere hoeveelheid vlas, toebehoorende aan den eischer, te booten, te rooten en te voeren;

Aangezien verweerders schuur op 31 Oktober 1930 door het vuur geteisterd werd en geheel afbrandde;

Aangezien een gedeelte vlas, aan aanlegger toebehoorende, in de vlammen opgegaan is;

Aangezien het onderzoek niet heeft duidelijk kunnen doen uitkomen welke de oorzaak van den brand was;

Aangezien verweerder beweert dat de verplichtingen welke hij op zich genomen had, volledig uitgevoerd waren, maar dat eischer, door tusschenkomst van Casaert, zijn zaakgelastigde, gevraagd had, het groot en gebout vlas, tijdelijk en kosteloos in zijne schuur te mogen laten, tot dat die zelfde Medard Casaert dit vlas voor eischer's rekening zou kunnen zwingelen;

Dat verweerder zelf geholpen heeft het vlas in zijn schuur te bergen, en dat Gruwez hem daarom ook bedankt heeft;

Aangezien eischer beweert dat de wettelijke bepalingen geschreven in Art. 1767 en volgende van het B. W. in zake toepasselijk zijn;

Dat immers de rechtsbetrekkingen bestaande tusschen partijen, deze zijn, voortspuitende uit het werkaannemingskontrak;

Aangezien de werkaannemer als verplichting heeft, de hem toevertrouwde stof te bewerken en, na bewerking, terug te geven;

Aangezien hij maar ontslagen is van deze teruggaaf in het geval de zaak vergaan is zonder zijne schuld (Art. 1789 B. W.), 't is te zeggen door overmacht of louter toeval. Dat de brand niet vermoed wordt als gebeurende door louter toeval. (Verbr. 18 Febr. 1892, P. 83-115);

Aangezien de werkaannemer de zaak moet bewaren tot dat hij ze teruggeeft en aansprakelijk is voor de gebeurlijke schade, ten ware de eigenaar der stof in vertoef zou gesteld zijn, (Art. 1788 B.W.) of het werk zou aangenomen hebben;

Aangezien de bewerkte zaak door den eigenaar aanzien wordt als onderzocht en aangenomen wanneer hij het werkloon betaalt (Art. 1791 B. W.) dat dit vermoeden verstaanbaar is, aangezien de eigenaar niets hoeft te betalen als werkloon, wanneer de zaak vergaat, ware het ook zonder werkaannemers schuld (Art. 1790 B. W.);

Aangezien dit vermoeden « juris tantum » genoemd wordt en mag bestreden worden door tegenbewijzen;

Aangezien Landuyt erkent dat hij op volgende wijze betaald geweest is: vijf duizend frank bij het sluiten der overeenkomst in Augustus 1930, en vier duizend drie honderd vijf en veertig frank op einde September bij aftrek van eene som van zeventien duizend zes honderd vijftig frank door Landuyt aan Gruwez verschuldigd;

Aangezien dus het vermoeden bestaat dat op einde September 1930 Gruwez, Landuyt's werk aangenomen heeft en goedgekeurd. Dat, van dit oogenblik af, Landuyt aan zijne verplichtingen voldaan had, en dat de zaak ter meesters beschikking lag, die ook dan het « risico » dragen moest;

Aangezien het vlas, na de bewerkingen, in Landuyt's schuur geborgen gebleven is;

Aangezien daardoor Landuyt de verplichtingen aangaang van den bewaarnemer of bewaarhouder der bewerkte zaak, dewelke uiteengezet zijn in het boek III, Titel XI van het B. W.;

Aangezien verweerder beweert dat hij kosteloos bewaarhouder is;

Aangezien, in handelszaken het vermoeden bestaat dat eene handelsverrichting niet kosteloos geschiedt, dat dus verweerder de kosteloosheid bewijzen moet;

Aangezien krachtens Art. 1927 bewaarnemer voor het in bewaring gegeven goed dezelfde zorgen moet nemen als voor zijne eigene zaken, dat krachtens Art. 1928 B. W. deze verplichting, van strenge toepassing is, wanneer den bewaarhouder een loon betaald wordt;

Aangezien aan verweerder geene nalatigheid, of zorgeloosheid of geene enkele fout verweten wordt;

Dat dus de vraag als ongegrond voorkomt.

NOTA. — De rechtspraak neemt algemeen aan dat de werkaannemer moet bewijzen dat de hem toevertrouwde dingen door toeval of hooger gemeld vernietigd zijn (zie Rép. prat., Dalloz. V° Louage d'ouvrage, n° 608; Rép. prat. droit belge, V° Devis et marchés, n° 100). Brand is geen toeval (zie Rép. prat., Dalloz, loc. cit., n° 609).

BURGERLIJKE RECHTBANK VAN VEURNE

26 NOVEMBER 1931

Voorzitter: M. De Necker
Rechters: M.M. Mestdagh en Soetens
Pl. Mr Selschotter en Mr Coene

Een overeenkomst aangegaan per telefoon is volmaakt door de aanvaarding van het voorstel, en afgesloten ter plaats waar deze aanvaarding wordt uitgesproken.

Billiet t/ Haverbeke

Aangezien de vraag strekt tot betaling eener som van 12.773 fr. voor verkoop en levering van latten en aanhoorige kosten;

Aangezien verweerder de onbevoegdheid (ratione loci) der Rechtbank inroept;

Aangezien verweerder zich te Hoogdele (Ieper) bevindende per telefoon aan eischers te Alveringhem (Veurne) een voorstel van koop-verkoop van latten gedaan heeft; dat dit voorstel door eischers per telefoon te Alveringhem aanvaard is geweest, dat het dus te Alveringhem (arrondissement Veurne) is dat de wilsovereenstemming plaats heeft gehad;

Aangezien vruchteloos verweerder beweert dat dit telefonisch akkoord enkel voorwaardelijk was en zonder schriftelijke bevestiging van eischers moet vervallen;

Aangezien deze stelling door niets bevestigd is, dat verweerder twee verschillende beginselen verward: de wilsovereenstemming en het bewijs dezer; dat dit schrijven slechts noodig was voor het geval het akkoord door verweerder zou ontkend worden;

Aangezien het arrondissement Veurne het forum contractus geweest is en deze Rechtbank dus bevoegd is om van de zaak te kennen.

Om deze redenen:

De Rechtbank, zetelende en wijzende koophandelijk:

Verklaart zich bevoegd, beveelt aan partijen ten gronde te pleiten.

NOTA. — Het vonnis behandelt de vraag waar en wanneer een overeenkomst per telefoon afgesloten wordt. De auteurs zijn het over deze kwestie niet eens. De meesten zijn van meening dat het kontrakt moet beschouwd worden als tusschen aanwezigen afgesloten, op het oogenblik dat het aanbod gedaan wordt en op de plaats waar degene die het aanbod doet zich bevindt. Dit is de meening van Planiol en Ripert (Deel VI van hun Traité, p. 206); Aubry en Rau, T. IV, par. 343, nota 27).

Andere schrijvers behandelen de telefonisch afgesloten overeenkomst als een overeenkomst tusschen afwezigen en passen de principes, die de overeenkomsten afgesloten per brief beheerschen, toe. Baudry Lacantinerie en Barde, T. I, n° 40).

Voor wat de plaats, waar de overeenkomst afgesloten is, aangaat, staat de Belgische rechtspraak over het algemeen op het standpunt van de theorie der kennisgeving, en neemt ze dus aan dat de overeenkomst tot stand kwam daar waar de aanbieder kennis nam van de aanvaarding van zijn voorstel (Rép. Prat. de droit belge, V° Contrats en général, n° 210).

Het akkoord is geldig ook zonder schriftelijke bevestiging. Deze, in den handel algemeen gebruikelijk, is juridisch niets dan een bewijsmiddel van de, meestal zonder getuigen tot stand gekomen, overeenkomst.

BOETSTRAFFELIJKE RECHTBANK VAN HASSELT

12 MEI 1932

Inzake:

O. M. en Vreysen t/ Lenaerts en Mij
« General Accident »
Pl.: Mr Gruyters en Mr Verpoorten

STRAFRECHTSPLEGING. -- VERSTEK VAN BETICHTE. — VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJ. — TUSSCHENKOMENDE PARTIJ.

Wanneer een betichte, die verzekerd is, verstek maakt heeft zijn verzekeringsmaatschappij het recht om tusschen te komen in het geding.

Aangezien de betichte alhoewel behoorlijk gedagvaard, voor de »Rechtbank niet verschijnt;

Aangezien in den loop der debatten Mtr Gruyters, advocaat te Hasselt, verklaarde zich te stellen als burgerlijke partij namens V... P..., veldwachter, wonende te Wijkmael, ter zitting tegenwoordig en besloot het de Rechtbank behage akte te verlenen aan deze partij harer aanstelling en betichte te veroordelen tot betaling aan gezegde V... eener schadevergoeding waarvan hij het bedrag later zal bepalen;

Aangezien Mtr Verpoorten, advocaat te Hasselt, had gevraagd dat hij namens de Maatschappij van Engelsch Recht, G... A... F... en L... A... C... L..., waarvan de maatschappelijke zetel gevestigd is te Perth (Scotland) hebbende een succursaal te Antwerpen, vertegenwoordigd door Mtr Fritz Willems, advocaat-pleitbezorger te Hasselt, ten verzoeken van haren beheerraad, vrijwillig in zake tusschenkomst voor wat hare stoffelijke belangen betreft als verzekeraar van betichte;

Aangezien Mtr Gruyters voornoemd namens de Burgerlijke Partij zich niet verzet tegen deze vrijwillige tusschenkomst;

Aangezien het onbetwistbaar vaststaat dat de tusschenkomende partij er belang bij heeft hare rechten van stonde aan te doen gelden, wijl zij gerechtigd zou zijn om desgevallend derden verzet aan te tekenen;

Aangezien het geldelijk belang door deze partij ingeroepen hare ontvankelijkheid rechtvaardigt.

Om deze beweegredenen:

De Rechtbank, statueerende bij verstek jegens betichte, verleent akte zoowel aan de Burgerlijke Partij als aan voormelde vrijwillig tusschenkomende partij hunner besluiten; verklaart hun optreden ontvankelijk en zegt dat het te vellen vonnis gemeen zal zijn aan elk dezer partijen.

VLAAMSCHE JURISTEN,

Gebruikt en verspreidt de Vlaamsche wetenschappelijke rechtsliteratuur.

Prof. M. A. KLUYSKENS: Beginnelsen van Burgerlijk Recht.

I. De Verbintenissen (2e druk).

II. De Erfenissen.

III. De Schenkingen en Testamenten.

Prof. M. N. GUNZBURG: Het Huwelijkscontract.

Prof. M. L. FREDERICQ: Beginnelsen van het Belgische Handelsrecht. I en II.

Prof. M. P. BELLEFROID: Dictionnaire Français-Néerlandais des termes de droit (3e druk).

DE WEG TERUG

Voordracht gehouden door Mr. Jan Valvekens, op de plechtige openingszitting van de Vlaamsche Conferentie der Balie van Antwerpen, den Zaterdag 15 Okt. 1932

« Lange jaren heb ik nooit geweten waar de kasteelheeren voor dienden, en of er onder de zon argumenten te vinden waren om hun bestaan goed te praten. De specimens, waarmee het leven mij in aanraking had gebracht, waren zoo'n soort «levende Boedha's» die zich afzonderden van het volk, een vreemde kultuur huldigden, een vreemde taal spraken: nevelachtige wezens die de zomermaanden doorbrachten op de Azurenkust of in Deauville, en op geregelde tijden in de streek verschenen om de opbrengst van hun land en eigendommen in te vorderen. Menschen die met een fortuin op hun handen geboren waren en, zonder een slag arbeid te verrichten met een even groot fortuin naar de andere wereld gingen. Met den man uit den parabel mochten zij belijden: Spitten kan ik niet, schooien daar schaam ik me voor; en niettemin schenen zij royaal te leven. Hun auto's slingerden in verwoede vaart over het land en de boeren tikten aan hun klak waar zij voorbijnsorden. Zij gingen op jacht met groote laarzen aan en het geweer over den schouder, zij gaven recepties en gingen op visite en eindelijk werden zij met veel plechtigheid begraven.

Hun werken volgden hen naar den anderen oever van de levenszee. Maar wat hadden ze verricht. Was de wereld beter, blijer, tevredener, rechtvaardiger, gelooviger, omdat zij er geweest waren? Hadden zij van hun overvloed meege-deeld aan de ellendigen en hongerlijders, die op een boogschuit van hun kasteelpoort woonden? Of waren zij alleen maar parasieten geweest, die leefden niet voor, maar van het gemeenebest?

Dat waren mijn eerste indrukken en vraagpunten. Maar het verloop der jaren bracht een helderder inzicht en meer ervaring. Nadenken, studeren — zooals Dosfel zegde — en breder contact met de werkelijkheid, deden mij de on-schatbare waarde aanvoelen van een ware aristocratie. Ge kunt dat hier ten lande genoeg merken: Wij hebben aan niets meer behoefte dan aan een voorname leidend stand — en laat dien maar gerust in kasteelen wonen — om de kultuurschatten te bewaren, te beveligen en van geslacht tot geslacht over te zetten: Om aan heel hun volk het toonbeeld voor te houden van hoofsche manieren en goede zeden, om bij te springen met den invloed van een luisterrijken naam en met klinkende munt uit hun beurs, voor alles wat het volk kan verheffen en veredelen, wat het gemeenebest kan ordenen en verstevigen, wat den volksaard kan verfijnen en verdegdelijken.» (1)

Deze woorden komen niet van mij. Zij werden geschreven door een zeer eenvoudigen pater die in bevoegde middelen wordt aanzien als een licht der Vlaamsche wetenschap. Ik heb deze woorden gevonden tijdens mijn vakantie-verblijf en ik heb er zoo over nagedacht dat deze gedachte het uitgangspunt werd van de huidige voordracht welke het vorig bestuur der Vlaamsche Conferentie mij heeft willen toevertrouwen.

Weest gerust: mijn vakantie heb ik niet doorgebracht op een kasteel. En toch: bij geen soort van menschen als bij de intellectueelen bestaat het gevaar te worden aangetast door de gebreken waardoor de kasteelheeren heel wat van de volksgunst hebben ingeboet. Willen wij het maar bekennen. Wij betrekken zoo gaarne de trotsche burch van ons intellect. Met een glans van zelfvertrouwen in onze oogen kijken wij neer op de bezittingen die ons omringen. Wij hebben in onzen hoogmoed het kunstgenot herleid tot zuiver individualistische aanvoelingen en schuwen den kunstenaar wiens werk de uitstraling is van het Heilandswoord: Misereor super turbam. De tachtiger der «allerindividueelste expressie» is uit de literaire mode geraakt en toch vermeien wij ons nog zoo gaarne aan de heerlijkheid van zijn vers: Ik ben een God in 't diepst van mijn gedachten...

Elke intellectueel ontdekt in de schatkamers van zijn geestelijk erfgoed zoo gaarne alle gedroomde hoedanigheden om te heerschen over de schare. Zoolang hij zelfertiek genoeg bezit, laat hem zich dan maar troosten met de menselijke trots, die hem, in zijn eigen oogen, nog zoo hoog verheft boven hetgeen hijzelf zoo gaarne het «Profanum vulgus» noemt. Indien hij ware cultuur bezit, dan zal hij vroeg of laat besef krijgen van zijn maatschappelijke zending. Doch wee de gemeenschap, die benevens lofzang en wieroek, ook nog het dagelijksch brood aan de intellectueelen ontzegt: de meeste omwentelingen werden voorbereid en doorgevoerd door halvegeleerden die niet op tijd en stond hun baantje hadden gevonden. In Duitschland vraagt men zich angstig af wat er moet gebeuren met het academisch proletariaat: men voorziet inderdaad dat men in 1940 ongeveer met 200.000 werkloze afgestudeerden zal af te rekenen hebben.

In tijden van nood verscherpt de kritiek op al wat in de wereld leiding beteekent. Er loopen veel gewichtige profeten rond met onfeilbare remedies voor gezondwording van het doodzieke economische gestel. En wanneer men dan toch in grooten stijl aan 't hervormen is, wordt de ongenadige kritiek heel graag overgebracht op het terrein van ons Staatskundig leven.

Richt uw schijnwerper niet met zooveel voor-liefde naar hetgeen er leeft en roert bij de naburige volkeren. Ook binnen het kader onzer nationale grenzen gaan zeer verwoede stemmen op: Kijkt scherp toe waar ge loopt: ook hier liggen wolffijzers en schietgeweren.

Verwarde stemmen inderdaad: op economisch gebied stelt elk onbevange toeschouwer het faillissement van het vrijheidsprincipe vast. Ook op staatkundig gebied schreeuwt men naar meer gezag tegen de vrijheid in, doch op het thema van het taalvraagstuk blijft in de oogen van vele hoogstaande menschen het evangelie der vrijheid het eenige geloof dat bergen kan verzetten.

Waar ligt nu de gulden middenweg? Moeten wij den weg terug naar meer gezag met onderdrukking van de parlementaire anarchie, vrucht van zooveel burgerlijke vrijheid? Of ligt het heil in het doorgevoerde stelsel van den individueelen willekeur tegenover het gezag van de gemeen-

schap. Volstaat het wellicht te roepen: «Weg met het gezag, wanneer mijn persoonlijke gril-len in opstand komen met het maatschappelijk belang, of wieroek te branden voor ditzelfde gezag, wanneer het de bedelaar wegjaagt van mijn huis?»

In zoovele intellectueelen wordt de trotsche kasteelheer wakker, wanneer hij meent dat er een aanslag wordt gepleegd tegen zijn persoonlijke willekeur. Heel de onzalige taalstrijd in België is niets anders dan de strijd van den individueelen willekeur tegen het belang van de gemeenschap. Menschen die de genade kenden van de wetenschap en de beschaving, zullen nergens durven verdedigen dat het persoonlijk belang niet ondergeschikt is aan het heil der gemeenschap. Doch de kern van de kwaal ligt juist in het feit dat ed omvang van het gemeenschappel-ijk belang niet wordt ingezien door hen die meenen dat hun buurman zoo vrij is als zijzelf. De geschiedenis onzer maatschappelijke ellende is een treurige illustratie van dit slecht begrepen vrijheidsprincipe: doch in het kader van de taal-verhoudingen heeft de hooggeroemde vrijheid geen edeler zending vervuld. De hongerlijder was vrij 12 of 15 uren per dag te werken aan een halven frank per dag en hij had de vrijheid, zoo eerbiedig mogelijk, om zijn patroon een mensch-waardig bestaan af te bedelen. Iedere burger was vrij zijn taal te spreken bij den Eersten Minister of bij den Eersten Voorzitter van het Verbrekingshof. Doch alwie in dit land een officiële plunje droeg had, krachtens hetzelfde vrijheidsprincipe, het recht die taal niet te verstaan. Dat is de vrijheidsgeest, welke spreekt uit art. 23 van onze grondwet.

Aan dit artikel heeft het Nationaal Congres zich waarachtig niet moe gemaakt. Het bekende werk van Huytens: «Discussions du Congrès National» omvat vijf zware boekdeelen, doch daarin beslaat de bespreking van het taalregiem nauwelijks een halve bladzijde. De hr. Raikem was zoo vriendelijk te verklaren dat de burgers in private aangelegenheden naar hartelust alle mogelijke talen konden spreken, maar, verzeke-der hij met de instemming van heel het Congres, «pour les actes de l'autorité, la langue doit être unique, sauf la traduction à y ajouter dans les cas nécessaires.» Wat die «langue unique» beteekende, dat verstaan wij op dit oogenblik nog zoo goed als onze grondwetgevers honderd jaren geleden.

De heer Henry De Coster, rechter bij de recht-bank van Eersten Aanleg te Brussel, in een merk-waardige voordracht, gehouden in 1926 op het zevende Congres van den K. V. Landsbond, onderzocht den oorsprong van de taalvrijheid in gerechtszaken. (2)

«La langue unique» moest tevens de taal worden van het gerecht. En daarom stelde een ander lid, de Heer Devaux, dit laatste amendement voor dat werd aangenomen. «Il ne peut être réglé que par la loi, et seulement pour les actes de l'autorité publique et pour les affaires judiciaires.» Met deze woorden kwam tot stand het art. 23 van onze grondwet.

En weet gij hoe M. Devaux zijn amendement verrechtvaardigde? Luister: «Quand j'ai proposé cet amendement, j'ai eu en vue les plaidoiries qu'il faudrait laisser libre: car il est arrivé plusieurs fois qu'un accusé, traduit devant ses juges, n'entendait pas la langue dans laquelle les plaidoiries avaient lieu.» Let wel hoe schijn-heilig: hij drukt den wensch uit dat de pleidooien vrij zullen blijven, maar hij dient een amende-ment in waardoor aan de wet toegelaten wordt de taal dezer pleidooien op te leggen.

Hij gaat nog verder: hij duidt de taal aan, die door de wet heeft te worden opgelegd. «D'un autre côté, gaat hij voort, dans les lieux où il y a des avocats qui parlent la langue flamande et la langue française, les avocats qui ne parlent que cette dernière, sont en butte aux tracasseries de ceux qui préfèrent plaider en flamand. Je voudrais qu'on laisse à la loi la faculté de se prononcer à cet égard.» In andere woorden, hij keoert de hoop en hij drukt ze uit, dat een wet later het gebruik van het fransch in de Vlaamsche gerechtszaken «zal vrijwaren».

Zoo verstonden onze grondwetgevers de taal-vrijheid: zij beriepen zich op het recht de Vlaamsche taal niet te verstaan in de hoven en recht-banken van het vlaamsche land.

Waarom die verouderde besprekingen thans nog ophalen... Eenvoudig om aan te toonen dat de huidige voorvechters der taalvrijheid geen andere opvattingen huldigden dan deze van den Heer Devaux. Vandaar de voortdurende strijd tusschen den geest en de letter der grondwet. Al de taalwetten, die het recht der Vlamingen hebben bezegeld, zijn totaal ongrondwettelijk indien men ze toetst aan den geest van art. 23. Doch de letter van de grondwet zette de weg voor de vlaamsche wetgeving open. Deze geschiedenis heeft iets van de legende van Tyl Uilenspiegel. De grafdelvers van de Vlaamsche Volksziel meenden dat ze den kuil diep genoeg hadden gemaakt, doch Tyl was niet zoo morsdood, dat hij niet naar voren wipte, levenskrachtiger dan ooit.

Er waren inderdaad van die allereenvoudigste waarheden, welke niet van kant konden worden gezet door den geest van een grondwet. Een van die waarheden is deze: Er zijn dingen waarvoor men minstens met twee moet zijn, bijvoorbeeld om een taal te spreken en elkaar te verstaan. En nu hadden de lofzangers der vrijheid schoon te zeggen: Ik heb het recht in alle rechtbanken van Maaseyk tot Poperingen, te pleiten in de taal die mij belieft... Daar zou een tijd komen dat de meest gezaghebbende leiders der Volksge-meenschap antwoorden: Wanneer men van mij iets hebben wil, wordt ik gaarne aangesproken in een taal die ik versta...

De ridders van die vrijheid die zich beriepen op het recht niet te worden verstaan door hen die ze aanspraken, ziedaar de anti-sociale kas-teelheeren, die van uit hun trotschen toren met welgevallen neerzien op de pracht van hun erfgoed. Doch zij kijken achteeloos heen over de koppen van de menschen die er staan te zweegen.

Wij hebben nood aan een hooger stand, die

een duidelijker besef heeft van zijn maatschap-pelijke zending. Ziet eens: terwijl hier een eeuw lang werd getwist om te weten of het wensche-lijk is dat een burger wordt aangesproken in een taal die hij verstaat, verloor men veel koste-lijken tijd, die men heel wat nuttiger had kun-nen besteden aan den uitbouw van de volkscul-tuur. Zij die zich hebben beroepen op een vrijheid, welke zij anderen ontzegden, hebben hier nog veel goed te maken. Gaat den weg terug naar uw volk, en wordt weer de hoofsche aanvoorders van de gemeenschap, die niet beter vraagt dan te mogen ondervinden wat een hogere kulturele stand waard is.

**

Zij die snakken naar meer vrijheid in de taal-politiek, schreeuwen naar meer gezag in het Staatsleven. Meer gezag en minder parlementaire miserie. De democratische staatsvorm heeft het leelijk verkorven in de oogen van vele intellec-tueelen. En vele eenvoudige burgerlui praten de hekelaars na. De intellectueel spreekt zijn mis-prijzen uit voor een groep onbekwame gezag-dragers en de eenvoudige lastenbetaler buldert tegen het regiem dat geen weg meer weet met de verdeelende rechtvaardigheid.

Zoo wordt in de gedachten van velen de baan effen gemaakt voor het nieuwe staatsgezag van dezen tijd. Politieke droomers kijken naar de wolken of de reddende dictator nog niet ver-schijnt onder de gedaante van een engel en poli-tieke dweepers zweren dat het sprookje van den Prins Schauwvager werkelijkheid moet worden...

De vaders van de Volkssouvereiniteit die het absolutisme van den troon hebben gehaald, heb-ben wellicht nooit vermoed dat de critiek zoo ongenadig zou hebben omgesprongen met hunne opvatting van de Staatsmacht: in die dagen bleek deze opvatting onvergankelijk want ze beweerde te wortelen in het natuurrecht van alle burgers.

Wanneer wij spreken over het Vorstelijk abso-lutisme, dat in onze gewesten werd gehuldigd voor de Fransche omwenteling, dan moeten wij elkaar verstaan. Het oude regiem verkondigde als stelregel: Alle macht komt van God. De re-geerende vorst, die, om zoo te zeggen, Zijn staatsgezag uit Gods handen ontving verpersoon-lijkte de Souvereiniteit. Doch zijn gezag was niet onbeperkt. In die orde van gedachte volstaat het te verwijzen naar de meening van Prof. Edm. Poulet: (3)

«Le prince était souverain dans toute l'accep-tation du terme... On ne pouvait pas dire de lui comme d'un roi des Belges modernes: Il n'a d'au-tres droits que ceux que la constitution lui attri-bue. La formule approximative de son pouvoir était celle-ci: Le prince a tous les droits de la puissance publique chrétienne, que la constitu-tion ne lui enlève pas, ou qu'elle ne soumet pas à des restrictions... En d'autres termes l'exer-cice de sa prérogative, comme diraient les An-glais, était limité dans chaque province par les droits fondamentaux de l'Eglise catholique, par ceux des états qui représentaient le corps des sujets pris dans son ensemble, par des person-nes particulières, physiques ou morales, qui habitaient le territoire ou qui y avaient leur siè-ge... Seulement si le droit était grand, il n'était ni indéfini ni solitaire. Une foule d'autres droits, aussi respectables et aussi respectés lui servaient à la fois de soutien, de limite et de contre-poids.

Ik haal dit citaat van een gezaghebbende his-toricus aan om de aandacht te vestigen op het feit dat in onze nationale opvattingen het abso-lutisme van de kroon niet mag worden overdre-ven. Dit neemt echter niet weg dat dit regiem tot gezagmisbruik aanleiding gaf. De nieuwe staatsphilosophie ging op zoek naar een andere soevereine orde en ze vond de tooverformule «Alle macht komt uit het Volk». De volksso-vereiniteit was geboren en aan hare wieg waakte de Staatsdrievuldigheid welke Montesquieu had ontdekt: Pour qu'on ne puisse abuser du pouvoir, il faut que par la disposition des choses, le pou-voir arrête le pouvoir.

Historisch kan het niet worden geloofend dat in onze gewesten, reeds van in den vollen bloei der middeleeuwen, de vorstelijke soevereiniteit een werkelijk tegengewicht vond in de medezeg-genschap van het Volk. Doch het nieuwe regiem voorbereid en ingeleid door de achttiendeuwsche filosofie, verplaatste het begrip der soverei-niteit van den Vorst naar het Volk. Non est enim potestas nisi a Deo. Dit Pauluswoord dat zich gedurende eeuwen had gehandhaafd in de land-keuren over haast heel de wereld, werd omgezet in de boodschap van Rousseau «La souveraineté n'est que l'exercice de la volonté générale».

Wat die «volonté générale» beteekende in den tijd dat zij werd uitgevonden, dat kunnen wij ons zeer gemakkelijk voorstellen. Het was om te beginnen — nadat de passie der Fransche om-wenteling was geluwd — een nieuwe bloei van monarchisme in al de landen die Frankrijks in-vloed hadden ondergaan. En toen, na Waterloo, de parlementaire monarchie opdook, konden de grondwetgevers uit dien tijd moeilijk verbergen dat de nieuwe regeringsvorm de ideale dienaar was van hunne onbegrensde ambities.

De glans van de vorstelijke kroon was inderdaad verdoofd. Het Staatshoofd was de vorste-lijke gevangene van de grondwet. Het had enkel dat te doen wat Zijne Majesteit Het Volk wel had willen overlaten aan Zijne Majesteit den Koning. Doch die Volksmacht, wat beteekende zij in die dagen? De massa was ruw en ongeschoold en de bekrompenheid van het kiesrecht waakte zeer doelmatig op een al te ongewenschte uit-breiding van de Volksregering. Laten wij ge-rust erkennen dat de parlementaire monarchie gedurende haast een eeuw tot aan de invoering van de evenredige vertegenwoordiging en het al-gemeen stemrecht niets anders was dan het klas-sieke stelsel der Oligarchie. Enkele vertegen-woordigers van adel en hogere burgerij herhaal-den voortdurend: Alle macht komt uit het Volk, maar wisten zeer doelmattig deze volksmacht aan te wenden zonder te worden verontrust door hen die de macht hadden gegeven. Doch het pleit niet voor de helderziendheid der Patres Con-scripti van het vorig geslacht dat zij niet hebben ingezien dat het veel te schoon was om te blij-ven duren. De oorlog heeft de periode verhaast dat het volk — Het Soverein Volk — stilaan tot politieke rijpheid kwam. Dat werd de nacht-merrie van vele intellectueelen, edellieden en hooggeburgers die zich tot politieke arbeid ge-roepen voelden.

Het bleek wel pijnlijk dat barons en advocaten uit Stadhuis en Parlement werden verdreven

123

door dokwerkers en kruideniers. Praktisch staat men nu voor den volgroeiende vorm der Volks-souvereiniteit, en nu pas schrikt men voor de gevolgen.

Het mag ons niet verwonderen dat men thans eenigszins onthutst gedeslaet waartoe de uitoe-fening der Volkssouvereiniteit in staat is. De Moderne Staatsgedachte, gegroeid uit de Fran-sche revolutie, verlangde een oppermachtigen staat — geen oppermachtigen Vorst — en bereik-te de vrijmaking van de burgers. Deze vrijge-maakte burgers hebben thans in theorie den op-permachtigen staat in handen. Het is dus maar de kunst de meerderheid te bekomen en al de rest wordt U toegeworpen. Vandaar, zooals hooger aangestipt een dubbele reactie tegen het par-lementarisme, welke wortelt in eenzelfde mis-prijzen van de verwording der soevereiniteit, ten-gevolge der politiek met haren nasleep van ellen-den.

Laten wij ons afvragen: Moeten wij ook hier den weg terug? Moeten wij aansturen op de we-dergeboorte der vorstelijke soevereiniteit — on-der gelijk welken vorm van dictatuur — of moe-ten wij de volkssovereiniteit laten overrompelen door de slopende krachten van een revolutionair proletariaat.

Wij moeten dit vraagstuk onbevange onder-zoeken. Wat vandaag wordt aanzien als een belachelijke utopie, staat morgen dreigend voor de deur. De naorlogsche geschiedenis van ver-schillende Europeesche staten geeft hiervan ver-rassende voorbeelden.

De helft van zijn leven zwierf Lenin als een schooier door de wereld: het verhongerde volk buldert plots zijn woede uit tegen het verdruk-kende regiem: de Trotsche Tsarenburch stort in elkaar en de eenzame zwerper wordt als bij too-verslag de nieuwe Tsaar aller Russen. Midden economische en politieke malaise onderneemt Benito Mussolini in vermetele razernij, zijn op-marsch naar Rome. En vooraleer Italië van zijn verstomming bekomen is, zwaait het fascisme zijn scepter over het oude Rijk. Zie naar Spanje: ter gelegenheid van een gemeenteverkiezing moet een der oudste Vorstenhuizen van Europa de vlag strijken voor de republikeinsche Staatsgodin. Leert uit de Stormloop van politieke gebeurte-nissen in Duitschland hoe een vreemde felde-wel in een handomdraai haast vijftien miljoen kiezers achter zich kreeg.

Kijk rondom ons. Duidelijk — hoewel op een meer bescheiden plan, — zult u leeren hoe snel droombeelden van een paar intellectueelen tot politieke rijpheid komen. Of is heel de politieke geschiedenis der Vlaamsche beweging geen tref-fende illustratie van de vlugge vaart waarmee de parlementaire gebeurtenissen op ons afstor-men. Het eerste ontwerp der vervlaamsching van de Gentsche Hoogeschool werd opgemaakt door een paar menschen zonder den minsten politi-ken invloed, die door de toenmalige openbare meening werden doodgelachen. Enkele jaren na-dien werd deze vervlaamsching parlementair be-zegeld, ook door groote politieke figuren, die nog sidderden van de passie waarmee zij deze hervorming hadden bekampt.

Wij kunnen het dus niemant kwalijk nemen dat hij niet blijft voortslapen wanneer hij de boodschap heeft venomen van de «nieuwe lente en het nieuw geluid». Wel integendeel: Hij die geen aandacht verleent aan de gebeurtenissen welke zich afspelen rondom hem, zou best doen zijn tent te gaan opslagen in de onbegrensde vlakke van de Sahara.

Laten we dus rustig nagaan wat er tegen de volkssovereiniteit wordt ingebracht. Wij heb-ben niet de pretentie beter en bondiger de kritiek tegen het parlementarisme te kunnen samenvat-ten dan dit werd gedaan door Prof. Van Dievoet, die, een paar jaren geleden, een beknopt doch meesterlijk overzicht van het «Anti-parlementa-risme» liet verschijnen. (4)

De kritiek der parlementaire regering is niet nieuw. Gezaghebbende stemmen zijn tegen dit stelsel opgegaan reeds een vijftigtal jaren gele-den. Doch thans wordt het parlement met scher-per wapens bevochten.

Men kan, zegt Prof. Van Dievoet, veilig gewa-gen van een anti-parlementaire psychologie.

«Onbetwistbaar heerscht er op dit oogenblik van hier tot aan de Middellandsche zee, een anti-parlementaire stemming. De schaduwzijden van het parlementaire stelsel worden in het licht gesteld, en zijn gebreken aangedikt. Schelden op het parlement heeft in vele kringen een zeer goeden klank. Sommigen verzuchten reeds heil-melijk naar een dictator die den politiekeken Au-glasstal zal komen reinigen. Prof. Smets van de Brusselsche Universiteit ziet in het anti-par-lementarisme in de eerste plaats wat hij noemt: «Une crise de prestige». Het volk staat niet meer op naar het parlement in de hoogte, het voelt het dicht bij zich, ik zegde haast aan zijne voeten.

Ik meen hieraan te kunnen toevoegen dat de parlementaire geest onverenigbaar is met de mentaliteit welke door den oorlog werd gescha-pen. Parlement beteekent discussie, afronding, van hoeken, toenadering tot elkaanders standpunt, compromis en vergelijk. De oorlogpsychologie, integendeel, berust op de machtsidee, op het ge-welddadige doordrijven van vast bepaalde doel-einden.» Action Française, Fascisme, Boljevisme, en onder andere allerlei meer gematigde vormen, alle anti-parlementaire gezindheden, gaan uit van de betrachtting om persoonlijke, nationale of sociale belangen of meeningen, on-verminderd te doen zegeriven.

Zulks is in de eerste plaats het geval met de burgerij, en, onder de burgerij met een kleine doch grootdoende minderheid, de «O-W-ers» en de nieuwe financiers, meestal lieden zonder tra-ditie en zonder opvoeding, en die men in alle landen in de anti-parlementaire rangen aantreft. Voorheen was het parlement een monopolie van de burgerij. Door den logischen uitbouw van de democratie is het parlement het huis geworden van het Volk, en meer bepaald van het kleine volk. De na-orlogsche fiscale wetgeving met met hare zware lasten, de sociale wetgeving met haar menigvuldige verplichtingen, en in ons land de tusschenkomst van de staat ten voordeele van de Vlaamsch-spreekende bevolking, hebben het parlement bij het grootste gedeelte van de bur-gerij in een kwaad daglicht gebracht. Wat de burger verlangt is niet «de» dictator maar «zijn» dictator. Anderzijds ook hebben de ongeduldige sociale hervormers in het parlement niet ge-vonden wat zij hadden gehoopt. Zij zijn met het bestaande regiem al even weinig opgezet als de-genen die door hen smalend «reactionnaire» wor-

124

den genoemd. De ongeduldige Vlaming is anti-parlementair en de ongeduldige werkmans loopt naar het communisme over.

Niemand zal ontkennen dat de groote grief tegen het parlementarisme: «het staatsgezag wordt het rijk der onbevoegden» een zekere kern van waarheid bevat. Een geestige franschman heeft deze kritiek samengevat in de boutade: «n'importe qui, étant bon à n'importe quoi, on peut toujours le mettre n'importe où».

De wet, die toch de voornaamste uiting is van het staatsgezag, wordt uitgevaardigd door menschen die daarvoor niet de onmisbare opleiding hebben bekomen. Art. 26 onzer grondwet verklaart plichtig dat de wetgevende macht wordt uitgeoefend door den Koning, de kamer der Volksvertegenwoordigers en den Senaat. Wij zijn niet bij machte te onderzoeken hoever het persoonlijk initiatief van den Koning richting heeft gegeven aan de tot standkoming van de wet: Zooveel te duidelijke leeren ons de parlementaire bescheiden dat het leeuwenaandeel in de wetgeving te vinden is, niet in het parlementair initiatief, doch wel in de werkzaamheid der regering. En nu beseft zelfs de eenvoudigste toeschouwer van het parlementair vertoon, dat de regeringsarbeid alleen dan vruchtbaar kan zijn, wanneer hij niet vloekt met de inzichten van de parlementaire meerderheid.

Vandaar de stevige critiek, welke aldus door Prof. van Dievoet wordt samengevat. «Het parlementarisme is, zegt men, het rijk der onbevoegdheid. Onbevoegdheid van de kiezers, vooral in het regiem van het zuiver algemeen stemrecht, onbevoegdheid van de gekozenen die zonder voorbereiding worden geroepen om voor de meest ingewikkelde vraagstukken uitspraak te doen: onbevoegdheid van de ministers, die worden aangesteld minder omdat hun waardigheid en hun ondervinding hun keuze opdringen, dan wel omdat de politieke constellatie van het oogenblik hun benoeming meebrengt.»

Aldus wordt dus de kwestie in het ware daglicht gesteld. Kan een politieke Volksvergadering samengesteld op zuiver democratischen grondslag, vruchtbaren wetgevenden arbeid verrichten?

Wij erkennen andermaal: Deze critiek is in hooge mate gegrond. Er worden tegen de huidige parlementaire opvattingen indrukwekkende argumenten naar voor gebracht. De anderen herinneren zich wellicht de heftige campagne, welke destijds tegen de schamele inkleding onzer wetten werd gevoerd door Mr Picard. Deze bezwaren kunnen niet worden geloofend. Zij werden andermaal met een kritisch oog onderzocht door Prof. Henri Velge, der Leuvense Hoogeschool in zijn boek: «L'institution d'un Conseil d'Etat en Belgique.» (5)

Over de gebrekkige uitvaardiging onzer wetten spreekt men al sedert de eerste dagen van het bestaan van België, zegt Prof. Velge. Doch het wordt tijd er meer aandacht aan te wijden met het oog op de geweldige uitbreiding van de wetgeving, welke thans heel nieuwe domeinen heeft betreden.

Methodisch en doelbewust gaat Prof. Velge naar de kern van de kwaal. Eerst en vooral rekent hij af met de ondoelmatige voorbereiding der Regeeringsontwerpen. Zij worden meestal door de ambtenaren, en soms door een adviseerende Commissie zoals de raad van wetgeving gehecht aan het Ministerie van Rechtswezen. Prof. Velge, die zelf ambtenaar is geweest meent dat het opstellen der Wetsontwerpen geen werk voor ambtenaars is. Ons land bezit, zegt Prof. Velge, een zeer bevoegd korps van hoogere ambtenaren. Doch men kan van hen niet een speciaal juridische bevoegdheid verlangen. En toch moeten de meeste onder hen meewerken aan wetgevenden arbeid, al zijn zij ingenieurs, doctor in wijsbegeerte of in natuurlijke wetenschappen of in geneeskunde, al zijn zij doctor in de rechten die nog slechts zeer vage sporen van een universitaire vorming nalaten, al hebben sommigen onder hen nooit een universiteit gezien. Het is gevaarlijk in feite wetgevenden arbeid in dergelijke handen te leggen. Deze tekst zal trouwens altijd den stempel der persoonlijkheid dragen en de tekst eener wet wordt best opge maakt na een gezamenlijke discussie, tijdens dewelke verschillende voorwerders de aandacht hebben geroepen op de mogelijke gevolgen van den voorhanden wettekst. Bovendien is de hoogere ambtenaar doorgaans een ervaren specialist in zijn vak: hij stelt een tekst op, die voor hem volkomen klaar is. Doch hij vergeet dat de eenvoudige particulier, zelfs de magistraat of de advocaat, die de wet later moet toepassen niet dezelfde ondervinding heeft in de arbeidssfeer van den ambtenaar, dat teksten, welke voor dien ambtenaar glashelder zijn, volkomen duister kunnen worden voor hen, die vreemd zijn aan den dienst waar ze werden opgesteld.

Daarnaast hebben wij het parlementaire initiatief. Prof. Velge kent in beide wetgevende kamers hoogstaande politieke persoonlijkheden die bogen op grondige juridische kennis. Het blijkt nu echter dat deze voornamen juristen zeer zelden gebruik maken van hun parlementair initiatief. Hoogstens dringen zij bij de Regeering aan opdat deze een tekst over een of ander punt aan de Kamer zou voorleggen. Zij zelf schijnen dus wel te erkennen dat er een zeker gevaar bestaat in het voorleggen van een tekst. Doch prof. Velge heeft nog een groter gevaar ontdekt:

«Parcontre les documents parlementaires sont encombrés de propositions émanant de non-juristes, des députés ou de sénateurs, dont le bagage intellectuel est plutôt mince. Préconisant une réforme. Là où leur chef de groupe hésitant à rédiger un projet de loi, eux n'hésitent pas. Immédiatement quelques articles sont jetés sur le papier, on les accompagne de vagues développements et voilà la machine parlementaire mise en mouvement.

Heureusement il en est beaucoup, parmi ces propositions qui ne dépassent jamais le stade de la prise en considération jusqu'à ce qu'un jour ou l'autre une dissolution les rende caduques. Mais il en est pas toujours ainsi, et certaines de ces propositions suivent toute la procédure parlementaire. Il faut alors que section centrale, rapporteur, gouvernement essaient de transformer le texte défectueux, de l'améliorer par des amendements et il en sortira une des mauvaises lois dont on se plaint souvent et à juste raison. Quant au magistrat, à l'avocat ou fonctionnaire qui devra appliquer ou interpréter cette loi, au professeur qui devra l'expliquer à ses étudiants, il aura bien de la peine à s'éclaircir.

rer des travaux préparatoires au cours desquels le texte primitif a été transformé de fond en comble... (6)

Ongeduldig stapt prof. Velge verder met de geeseloede in de hand. Ook onze parlementaire proceduur zit vol gebreken. Er wordt — wellicht met politieke bedoelingen veel te veel misbruik gemaakt van het recht van Amendement. Deze worden soms op het laatste oogenblik ingediend door mandatarissen die aan hun kiezers willen herinneren dat zij ook te Brussel in de Wetstraat zijn geweest. Bovendien schenkt het parlement te weinig aandacht aan de wetten van privaatrechterlijken aard. Prof. Velge vergelijkt de wet van 10 Maart 1900 op het arbeidscontract met de wet van 7 Oogst 1922 op het dienstcontract. Eerstgenoemde wet kan bogen op verslagen van eerste gehalte. In de wet op het dienstcontract daarentegen staan verschillende schikkingen die formeel in strijd zijn met sommige verklaringen zelfs van regeringswege tijdens de debatten afgelegd. Verdere voorbeelden van parlementaire zorgeloosheid zijn te vinden in de behandeling van het eerste wetsvoorstel strekkende tot herziening van de wet op de werkongevallen. De stemming zelve van de wetsvoorstel geschied op grond van politieke motieven. Groep tegen groep, meerderheid tegen minderheid. Hoelang zou het geleden zijn dat er een wet werd gestemd met gesloten oogen voor partij-combinatie's, doch enkel acht gevende op werkelijk-juridische beschouwingen?

Wij hebben dus bij veronderstelling, een perfect-opgesteld wettelijk, voorzien van een voorbeeldig-juridisch verslag en toegelicht door hooggestemde parlementaire besprekingen. Hoe wordt dan deze nieuwe wet ingeschakeld in het reusachtig arsenaal van bestaande codes, wetten en verordeningen? Prof. Velge stelt vast dat onze wetboeken volkomen in wanorde zijn geraakt ten gevolge van verschillende afgeschafte artikelen waarbij de nieuwe beschikkingen niet organisch werden aangesloten. Bovendien werden de sociale wetten in het leven geroepen zonder stevig onderling verband. Zoo ontdekt hij de eene verrassing na de andere. In de wet van 10 Maart 1900 op het arbeidscontract wordt de verongelijking niet aanzien als toestemmingsgebrek, doch in de wet van 7 Oogst 1922 op het bediendencontract is dit wel het geval. Krachtens deze laatste genoemde wet verzet de openbare orde zich tegen de verbintenis, waarbij de bediende zich alle nedeeding ontzegt. Dit is niet het geval voor de wet op het arbeidscontract. De voorbeelden van dergelijke ongerijmdheden zijn talrijk. En dan zou men er zich over verwonderen dat het publiek, waarvoor de wet bestemd is en dat de magistraten en advocaten, die dagelijks met de toepassing der wet hebben af te rekenen, niet vertrouwd zijn met de grillige produkten van den wetgever?

De kritiek van prof. Velge is sober en objectief. Hij geeft toe dat de schuld van de onvolmaaktheid der wetten niet alleen aan den wetgever te wijten is. Wij zijn inderdaad verstrikt geraakt in sociale toestanden zoo ingewikkeld en zoo druk, dat de wetgever geestdriftig of gedwee, zich wel wagen moest in dezen doolhof vol hindernissen.

Luistert naar de stemmen die luider opgaan rondom U: in deze orde van gedachten neemt hij kennis van het andere verwijt, hetwelk de volksregering ten laste wordt gelegd. En hier wordt de toon der critiek soms bitsig.

De democratie, zegt men, brengt het land in volle wanorde. De gezagsposten worden overrompeld door menschen vol vooroordeelen, die de klasse-regering hebben tot stand gebracht. Men stemt maar wet op wet om de onbegrensde verzuchtingen van het proletariaat te voldoen en men wil niet inzien dat het Staatsgezag in toemeloze vaart naar den afgrond holt.

Zoo schreeuwt de gedroomde leider naar meer gezag in het Staatsleven. Wat hij wil, dat is niet, zoals Prof. Van Dievoet zegt, «de» dictator maar «zijn» dictator. Dus een nieuwe klasse-regering die het opneemt tegen een andere klasse-regering... Laten we even nagaan of we ons door deze jeremiaden kunnen laten verteederen.

Wij geven gaarne toe dat de bevoegdheid van het Parlement aan strenge kritiek kan worden onderworpen, en dat het hoog tijd wordt naar midelen uit te zien om het gevaar te bezweren. Doch laten de tegenstanders der sociale hervormingen meer bescheidenheid aan den dag leggen. De geschiedenis onzer maatschappelijke ellenden is te beschamend en te tragisch opdat de politieke weerslag eener jarenlange veronachtzaming van schreienden nood nog zou worden uitgebuut door het geslacht dat de arbeidersmassa liet verwilderen en verhongeren. Klaagt geen grieven aan, gij de beati possidentes omdat «gij siddert voor de opkomst van de ster, die van beneden rijst en den weg boven zoekt». Het is uw schuld en uw schand dat krampachtige mannenhanden hebben gegrepen naar het politieke wapen. Spreekt van geluk, omdat er tijdig helderziende leiders werden gevonden, die de verbitterde massa hebben kunnen houden op den weg der wettelijkheid. Slaat dus niet zoo een hoogen toon aan om te schreeuwen naar meer gezag: het volk dat tot politieke rijpheid is gegroeid, gaat toch niet meer den weg terug.

En jammert niet om meer vrijheid, gij die de vrijheid slechts liefhebt wanneer deze aan anderen wordt ontzegd. Ook de mindere man verlangde naar de vrijheid zich ongehinderd te ontwikkelen in eigen taal. Doch de vrijheid van enkele machtigen groeide tot dwingelandij over een heele gemeenschap. Laat gauw alle begoochelingen varen, gij die meent dat deze volksgemeenschap, op de tooverklanken van uw vrijheidslied, nog den weg terug zal gaan naar Uwe dwingelandij.

Doch waren de grieven der anti-sociaalgezinden nog in zekere mate gegrond, krijgen wij dan de gewenschte oplossing met de tooverformule: Weg met de Volksregering, Leve de diktatuur.

Wie de twistvraag van den dag wil onderzoeken, los van alle vooringenomenheid, komt tot het besluit dat de volksregering een zeer bruikbare vorm is, waarin de Staat, met menselijke middelen, kan zorgen voor het algemeen welzijn.

Medezeggenschap van het Volk is hier te lande een eeuwenoude traditie: Wat sedert verschillende geslachten wortelt in de gewoonten en opvattingen van een volksgemeenschap, wordt niet straffeloos uitgerukt. Ik houd mij aanbevolen om ervan te worden overtuigd dat het volk, in zijn gezondste elementen rijp is voor deze brutale

ommekeer in zijn politieke overleveringen: dat de nuchtere werkelijkheidszin van ons volk den weg terug zou gaan naar de versleten leuze: quod principi placuit legis habet vigorem, dat deze hervorming langs vreedzame wegen kan worden bereikt, en dat zij, door alle binnenlandse en internationale wisselvalligheden heen, veilig kan worden in stand gehouden.

Laten wij gerust aannemen dat het zoeken naar nieuwe regeringsvormen een aangename academische verpoosing kan zijn: het zijn echter maar droombeelden die drijven boven de koppen der menschen heen...

Wat veelvleer de aandacht van alle belangstellenden moet gaande maken is de vraag: hoe wordt de volkssoevereiniteit doelmatig aangepast aan de huidige toestanden om te komen tot een bruikbaren regeringsvorm?

Hier is niet de plaats om een volledig organisch stelsel uit te bouwen: deze pretentie blijft mij trouwens vreemd. Doch men zal mij, hoop ik, niet ten kwade duiden, dat ik uwe aandacht even vestig op enkele hervormingen, welke in bevoegde middelen nader kunnen worden onderzocht.

Eerst en vooral rijst de vraag: door welke vertegenwoordigers zal het Souvereine Volk het Staatsgezag uitoefenen? Het antwoord op deze vraag roept de kwestie van het beperkte kiesrecht naar voren. Er moet inderdaad onderzocht worden: hoe komen wij tot de beste vertegenwoordiging. Het is geen uitgemaakte zaak dat het Parlement aangesteld door de cyns kiezers beter was dan het produkt van het algemeen Stemrecht. Prof. Van Dievoet beroept zich op het advies van zijn geleerden collega Mr Kraneburg, die de Nederlandsche Kamer van 1840-1848 met die van heden heeft vergeleken, en hij geeft toe dat men toen «deftiger» sprak. «Wat, gaat Prof. Kraneburg voort, de breedsprakigheid en omslachtigheid van inkleding de spitsvondige dialectiek in het debat, het gebrek aan scherpte en klaarheid van blik betreft, zijn aan het aristocratische parlement van toen minstens dezelfde verwijten te doen als aan het democratische van tegenwoordig.»

Ik waag mij liever niet op Nederlands parlementair terrein. Doch wij mogen wel enige aandacht schenken aan de klachten, welke hier en daar worden geuit over het huidige peil van ons parlement. In zijn zeer belangwekkend werk «Henry Carton de Wiart et le groupe de la Justice Sociale» heeft onze brusselsche confrater Mr Hogois ook even deze kwestie aangeraakt. Hij schrijft over het peil van het Parlement:

«Le milieu parlementaire s'est bien transformé depuis les dernières années du XIXe siècle. C'était alors encore ce monde des «honorables» auquel des orateurs et des juristes tels que Woeste ou Frère Orban avait donné le ton. A présent la grande tradition parlementaire n'est plus. Le style d'autrefois a fait place au parler positif et pressé d'hommes d'affaires à qui les prétentions oratoires déplaisent. Les députés, même conservateurs n'endossent plus pour siéger cette redingote qui figeait leurs prédécesseurs dans la dignité de représentants de la nation. La dernière redingote s'en est allée avec Woeste, peu après la guerre, et ainsi s'est clôturée une époque. Désormais la chambre est en sans façons. On y parle tous les langages et l'on y écrit couramment sans orthographe. Si les injures y volent moins que naguère parce que les socialistes se sont embourgeoisés, les débats y sont aussi moins approfondis. Pas plus que de la civilité, la chambre n'est restée ce temple de «civilisme» que faisait d'elle, voici cinquante ans, le concours des meilleurs juristes du Pays.»

De redingote stijl lost de kwestie niet op. Zelf indien het waar was dat de wetgeverij in geklede jas geen duim hooger stond dan het democratische parlement van heden, dan nog kon het geen kwaad naar middelen te zoeken om de wetgevende kamers te voorzien van een grooter aantal voornamen persoonlijkheden, en die mogen voor mijn part gerust in sportkostuum komen. Men versta mij niet verkeerd: ik denk er niet aan een stelsel te verdedigen waarbij de zoogenaamde elementen van minderen rang uit de wetgeving zouden worden geweerd. Laten wij, intellectuele kasteelheeren, er vast van overtuigd zijn dat het Openbaar leven niet alleen wordt gediend door juristen en groote zakenmensen. De Uitbouw der democratische instellingen heeft een heele reeks zelf made man gekweekt met wondere staatsmansgaven. Wij zien hiervan verrassende voorbeelden, rondom ons. Een der eerste en voornaamste pionniers der Belgische Democratie nl. Arthur Verhaegen, die in zijn persoon den adel van het bloed huwde aan den adel der gedachte, vormde te Gent een aanzienlijke groep menschen, die slechts lager onderwijs hadden genoten, en die in hun jeugd als fabriekwerkers slechts eenige centen per dag verdienden. Welnu, verschillende onder hen hebben met veel gezag en bevoegdheid voornamen posten bekleed in Stadshuis en Parlement.

Heel de kwestie komt hierop neer: waar zit het middel om te komen tot de doelmatige Volksvertegenwoordiging? Daarover zijn dikke boeken te schrijven. Doch wij mogen ons wel een vluchtig afzagen van ons huidige kiesstelsel wel een heilige formule is, waaraan geen letter mag worden veranderd.

Ik stel vast — en begriip — dat vele verstandige hoogstaande menschen de invoering van het Algemeen Stemrecht aanzien als een glansrijke triomf, dien ze niet willen prijsgeven. En van den anderen kant herinnert gij U de meening van Paul Bourget in «Le disciple». Ce suffrage universel, la plus monstrueuse et la plus inique des tyrannies... Doch zij die staan buiten alle politieke berekeningen kunnen zich onbevengden afvragen waar de beste vorm zit van al de kiesstelsels welke wij reeds hebben gekend: bij het uitverkoren systeem der cyns- of bekwaamheidskiezers, bij het diploma van gezond verstand dat automatisch aan alle huisvaders wordt toegekend of bij het stelsel herleid tot zijn eenvoudigsten vorm in het algemeen stemrecht.

Wanneer men in een kiezing niets anders ziet dan een gewone volksraadpleging waarin de regering de inspiratie voor den geest en de richting van haar werkzaamheden zoekt, dan mag men aan het algemeen stemrecht niet raken. Doch de uitoefening van het kiesrecht is nog wat anders dan een volksraadpleging. Onrechtstreeks werkt de kiezer mee aan de wetgeving, om de zeer eenvoudige reden dat hij wetgevers naar de kamer zendt. Langs die zijde gezien, leidt het vraagstuk van het kiesrecht naar andere besluiten. En zoo stel ik in gemoede de vraag of de

tijd niet gekomen is om aan zekere reeks van burgers b.v. aan de dragers van zekere onderwijsdiploma's en aan de huisvaders een bijgevoegde stem toe te kennen. Prof. Van Dievoet, in zijn hooger aangehaald werk, schijnt deze meening niet te deelen waar hij zegt: «dat de kiezer onbevoegd is om over de staatzaken te oordeelen, is voorzeker waar, en een terugkeer tot een meer beperkt kiesrecht zal dit bezwaar niet wegnemen. Ik ken Universiteits-professoren, die in politieke aangelegenheden even onwetend zijn als industrie-arbeiders, met dit verschil echter dat ze hun onwetendheid met dezelfde professorale overtuiging ex cathedra verkondigen als hun geleerdheid in hun vak.»

Hoe onbeholpen sommige Universiteitsprofessoren ook mogen zijn, toch zal men mij niet doen gelooven dat een ervaren kiezerskorps niet beter is dan een onbevoegd. Het komt er alleen maar op aan, passende middelen te vinden om de bevoegdheid van het kiezerskorps te verhoogen. Wij geven toe dat het eerder gezegd is dan gedaan. Inderdaad, wie spreekt van volkssoevereiniteit, moet door dit feit zelf een uitgebreid kiesrecht aanvaarden: in principie moet heel het volk deelnemen aan het politiek bedrijf, door de uitoefening van zijn kiesrecht. Er zijn in elk geval grenzen, die door de wet dienen vastgesteld. En het lijkt wel dat men deze grenzen, kort na den oorlog, nog al lichtvaardig heeft getrokken. Jonge kerels van 21 jaar die nog niets te verliezen hebben, krijgen net zooveel te zeggen als menschen met bezonkenheid en ondervinding. De meening is betwistbaar, doch ik huldig de opvatting dat een zekere tempering van het algemeen stemrecht een gelukkigen weerslag zal hebben op het peil van het parlement. Men kan trouwens, sedert de uitbreiding van het volksonderwijs, een diploma van verdiensten verlenen aan hen, die de voorhanden middelen hebben aangewend om hunne ontwikkeling te verstevigen.

Het kan geen kwaad nog naar andere middelen uit te zien, om de waarde van het parlement te verhoogen. En zoo mogen wij, tot in zekere mate, veronderstellen dat de waarde van het parlement in omgekeerde verhouding staat tot het getal afgevaardigden. Wanneer men vertrekt van het standpunt dat alles moet worden aangewend om te komen tot een doelmatige vertegenwoordiging van het volk, dan kost het moeite te aanvaarden dat ons klein landke 187 volksvertegenwoordigers noodig heeft om als spreekbuis te dienen voor de verzuchtingen van de kiezers. Cijfers zijn altijd willekeurig. Zoo kan men lang twisten over de ideale verhouding. Waarom 1 volksvertegenwoordiger per 40.000 inwoners en niet 1 per 50.000 of 100.000 inwoners? Men kan lang zoeken naar den gulden middenweg doch in een stelsel van algemeen stemrecht — met zuivere of verzachte toepassing — moet men er op waken dat het kiezerskorps vertegenwoordigend weze in zijn gezonde elementen. Wanneer, bij veronderstelling, het getal afgevaardigden met de helft wordt verminderd dan zullen al de uitverkoren vertegenwoordigers nog geen ideale wetgevers zijn, doch men zal mij niet doen gelooven dat de kamer er in dit geval slechter zal uit zien dan thans. Het is wel waarschijnlijk dat ons wetgevend korps alsdan van heel wat ballast zou worden verlost, wat anderzijds niet zoozeer te verasmaiden is in deze tijden van bezuiniging. Ik aanvaard niet het verwijt dat deze gebeurlijke hervorming het zou gemunt hebben op de extremistische groeperingen. Voor de kleine partijen met werkelijke beteekenis ware deze «contingentering» geen doodsteek. Voor mijn part mogen de woordvoerders van extremistische politieke opvattingen gerust met eenige verantwoordelijkheid worden belast. Ze zullen erdoor nader in contact komen met de verrassingen van de politieke werkelijkheid. In die orde van gedachten herinner ik mij een woord van Dr de Pillecyn: Zet een beeldstormer in de hiërarchie, en hij gaat zelf in de nis staan.

Doch het zal een heel vraagstuk zijn onze mandatarissen te overtuigen van de wenschelijkheid dezer hervorming. Zullen er in het parlementaire Ninive honderd rechtvaardige beeldstormers gevonden worden, die met eigen handen, hun eigen beeld uit de politieke nis durven slaan? Art. 49 onzer grondwet bepaalt dat het aantal volksvertegenwoordigers de verhouding van 1 mandataris op 40.000 inwoners niet mag overschrijden. Dus mag een gewone wet het aantal Volksvertegenwoordigers verminderen.

Achtbare Heeren uit het parlement, er wordt heldenmoed van U vereischt... Ook voor de vroede vaderen van den Senaat geldt deze vriendelijke uitnodiging, met daarbij den wensch dat de Senaat, door de coöpatie en de provinciale verkiezingen, in de toekomst nooit zou gaan lijken op een politiek invalidehuis, dat met voorliefde zijn poort zou openzetten voor hen die gevallen zijn op het veld der gewone verkiezingen...

Eindelijk kan men ernstige aandacht verlenen aan de studie van een vraagstuk, waaraan verschillende hoogstaande juristen, omvangrijke werken hebben gewijd, nl. de oprichting van een raad van wetgeving. Dergelijk organisme bestaat reeds bij het Ministerie van rechtwezen sedert het koninklijk besluit van 3 December 1911. Het koninklijk Besluit van 13 Mei 1922 benoemde in den schoot van dien raad een bestendige commissie, welke reeds heel wat op haar actief heeft. Men mag gerust erkennen dat de Raad van Wetgeving reeds groote diensten heeft bewezen, verschillende zeer voornamen juristen hebben er hun beste krachten aan besteed.

En nu stelt zich de vraag: waarom kan dergelijk organisme niet worden uitgebreid door de wet zoodanig dat deze raad niet alleen de medewerker wordt van één enkel ministerie maar ook van de wetgevende kamers?

Prof. Velge heeft de organisatie van dezen Raad van wetgeving nauwkeurig bestudeerd. Wij zijn zoo vrij naar zijne motieven te verwijzen: hij komt tot het besluit dat deze raad zich enkel met den juridischen kant der wet zou bezighouden zonder zich in te laten met de politieke strekking van een wetsvoorstel. Dit kan best gebeuren nadat de middensectie zich over een tekst tot akkoord heeft verklaard. Aldus wordt noch het parlementair initiatief, noch het recht van amendement aangetast. (7)

Wij kunnen besluiten: de democratische regeringsvorm heeft deze laatste jaren heel wat kritiek moeten verduren. Verschillende verwijten tegen de volkssoevereiniteit zijn gegrond. Doch wie daaruit gaat besluiten: weg met de volksregering, neemt niet alleen een aardig loopje met de logica, doch doet een zeer gewaagde sprong in het onzekere. Men ruikt niet straffeloos den wortel der traditie uit het Staatsleven.

Heel onze geschiedenis teekent protest aan tegen elke dictatoriale poging om de medezeggenschap van het volk in Staatszaken te knakken. Dit was zelfs het geval toen de massa nog blind genoeg was om den gang van het Staatsleven te volgen op zeer eerbiedigen afstand. Nu het volk in al zijn lagen scherp toekijkt op al wat er in het openbaar leven gebeurt, wil ik van ergens den tyran zien komen die tot de volksafgevaardigden zal zeggen: Gaat naar huis... Ik ben hier voortaan alleen Heer en Meester.

Laten wij liever blijven bij de ware opvatting van een gezonde democratie: elk zijn verantwoordelijkheid en elk op zijn plaats. Deze stelregel is buitengewoon goed te vereenigen met den Staatsvorm der volkssovereiniteit.

**

Zoo hebben wij onze kasteelheeren vergeten, onze kasteelheeren, waarmee we deze lezing zijn begonnen. Gaan we nog even den weg terug en laat me nog een paar zinnigjes herhalen uit het citaat van den geleerden Pater: « Was de wereld beter, blijer, tevredener, rechtvaardiger, gelooviger omdat zij er geweest waren... Of waren zij alleen maar parasieten geweest, die leefden niet voor, maar van het gemeenebest... Wij hebben aan niets meer behoefte dan aan een voornaam leidend stand. »

Ik vraag u deze vluchtige beschouwingen over de volkssovereiniteit te overwegen aan de hand van deze gedachte: dat de leidende stand tot zware plicht heeft te leven voor het gemeenebest, dat het nietige hockje der wereld waarin wij leven, blijer, tevredener, rechtvaardiger zou worden omdat wij er geweest zijn.

Dat is geen hoogmoed, doch bewustzijn van maatschappelijke plicht, bijgevolg de beste vorm van menschelijke bescheidenheid. Ik heb mij gehouden op een praktisch plan waar de meeste mijner voorgangers op dit spreekgestoelte ophef hebben gemaakt met diepgaande wetenschappelijke studiën. Indien er uit mijn betoog juridische besluiten te trekken zijn, dan komen die in verband met hetgeen Henry Bordeaux noemde: « Ma dernière leçon de droit ». De beroemde Fransche romanschrijver was in zijn jeugd stagist geweest bij een voornamen meester. Wat een vaderlijke patroon was die maître Rameau. Een der laatste dagen van zijn stage lag Henry Bordeaux nog te zweegen op een dossier dat een brutalen aanslag pleegde op het uithoudingsvermogen van

stagistenhersens. En de goede patroon klopte zijn stagist gemoedelijk op de schouder en zei: « Laissez moi toutes ces paperasses, mon ami. Il fait clair, allons nous promener. Je vous donnerai en route votre dernière leçon de droit ». (8)

En weg waren ze, op wandel, dwars door het oude provinciestadje, naar de open vrije natuur, waarover de weemoed lag van de late najaarszon. Zij zagen hoe de boeren er met forsige hand de ploegvoren trokken door het vruchtbare land. En daar ontving de stagist zijn laatste les in het Recht: « Ils travaillent pour nous et nous faisons la guerre pour eux. C'est un échange. Eux nous donnent à manger et nous prenons leur soucis à notre charge. Souci du foyer, souci du territoire, souci de l'ordre et souci religieux. Ils ont besoin de paix pour tracer leur sillon. Cette paix nous ne devons pas la troubler et nous devons empêcher qu'on la trouble ».

Dat is de taak van den advocaat in zijn beroepsleven, en dat moet de zending zijn van elken intellectueel, die behoort tot zijn volk.

Deze lezing was een bescheiden poging om de betekenissen der volkssovereiniteit na te gaan. De strijd, die werd gevoerd rond het begrip te weten hoe wij, zwakke menschen, onder elkaar onze zaken zullen regelen gedurende de korte jaren van ons levensbestaan, moge als eenige uitkomst hebben dat de vrede onder de menschen worde bestendigd. Laat mij eindigen met den wensch dat ons dierbaar volk beter, blijer, tevredener zou worden omdat wij, Vlaamsche intellectuelen, ons niet hebben afgezonderd in onze trotsche torens van zelfgenoegzaamheid, doch den weg terug gingen naar de gemeenschap, om aan haar opgang onze beste krachten te wijden.

Antwerpen, den 15 October 1932.

J. VALVEKENS.

- (1) Al. Janssens, Lord Halifax, Ons Volk 1929, N° 43.
- (2) Henry De Coster: De toestand in Vlaamseh opzicht in het Strafgerecht. Brussel 1926.
- (3) Poulet. Les Constitutions Nationales.
- (4) E. Van Dievoet. Anti-parlementarisme. Leuven, Rechtsgenootschap.
- (5) H. Velge. L'institution d'un conseil d'Etat en Belgique ». Leuven 1930.
- (6) H. Velge. o. c p. 123-124.
- (7) Velge O. c., bl. 157.
- (8) Henry Bordeaux. — Le carnet d'un Stagiaire.

voerbaar verklaren van het kohier der belastingbetalers. Bij deze formaliteit komen wij in het kantoor te recht van den ontvanger die over het invorderen der belastingen van het kohier te waken heeft. Dit kohier geeft aan de gelijkwideerde kwotiteit een gansch onderscheiden rechtsstatuut dat ditmaal veel gelijkenis biedt met de regels door het burgerlijk wetboek voorgeschreven voor de verbintenissen. Van edele belastbare burgers die aan de soevereine uitstralingen der openbare macht zijn blootgesteld worden wij door het kohier schamele debiteuren.

a) Termijn van verval der wetgevende macht. — Het parlement stemt doorgaans de belastingen vóór den aanvang van het dienstjaar. Er worden er echter ook wel gestemd tijdens het dienstjaar. Er worden er nog meer gestemd om de malis van vroegere dienstjaren te dekken maar daar deze malis steeds overgaan op het volgende dienstjaar stelt zich de vraag niet of de wetgevend macht nog belastingen stemmen kan voor een bepaald dienstjaar na het einde (31 December) of na het afsluiten (31 October van het volgend jaar) van dit dienstjaar.

Deze vraag is nochtans gesteld geworden in de rechtspraak betreffende het plaatselijk belastinggebied. Provincie en gemeente beschikken immers over zoo beperkte belastingsmogelijkheden dat zij zeer dikwijls, met het stemmen van alle door de tutelaire macht toegelaten belastingen, toch nog te kort schieten en dan groeit de lust om b.v. in 1932, de opcentiemen op de grondlasten van den Staat te stemmen voor 1932 en ook voor 1931. Oppert de regering bezwaren tegen het stemmen van meer dan 80 opcentiemen, dan wordt uitgerekend dat 80 opcentiemen op twee jaren toch nagenoeg het dubbel zullen geven.

De rechtsmacht heeft gevonnisd dat deze stemming van belastingen voor een dienstjaar mogelijk is tot 31 December van het Dienstjaar en er zijn zelf vonnissen die ze toelaten tot 31 October van het volgende jaar.

Dit geldt enkel voor de stemming der verordening want deze moet goedgekeurd worden bij Koninklijk Besluit en deze goedkeuring vergt soms langen duur. « L'approbation se confond avec la délibération » is het axioom der rechtspraak, en op die wijze wordt feitelijk eene verordening geldig van kracht na het afsluiten van het dienstjaar.

Zien wij de soevereine daad in het stemmen der verordening dan wordt dus op 31 December of op 31 October volgend de wetgevende macht afgesneden voor het betreffende dienstjaar als een gewone elektrische stroom. Een provinciale of gemeentelijke verordening die opcentiemen vestigt op 1 November 1932 op de staatsbelasting van 1931 is dus absoluut krachteloos.

b) Termijn van verval der macht om den aanslag op te leggen. — Zeggen wij korter: Termijn voor den aanslag, in het fransch Délai d'imposition. Al verlaten wij hier de wetgevende macht om naar de uitvoerende macht over te gaan toch blijft het regiem hetzelfde. Er is hier geen spraak van verjaring van een schuld er is hier louter een absoluut termijn door geen rechtsmiddel te stuiten of te schorsen, gesteld aan de administratieve macht om aanslagen te vestigen. Hier wordt dus ook brutaal de administratieve uitvoeringsmacht op een vasten datum afgesneden als een vulgaire elektrische stroom.

Nu zijn zeer weinig belastingbetalers bekend met de automatische werking der aanslag opleggende krachtcentrale. Van oudsher wordt de stroom in twee tempos afgesneden, slechts de tweede is in de samengeschaalde wetten op de belasting op het inkomen te ontdekken.

1° Het opleggen van een aanslag op volledige en juiste verklaringen. — De rechtstreeksche belastingen werken niet automatisch behalve op een gebied als het kadastraal in komen dit in leggers is aangeteekend, die wel nu en dan herzien worden maar toch steeds cijfers vermelden voor elk perceel. De bedrijfstaks, de mobilietaks, de aanvullende, persoonlijke taks zijn op geen blijvende gegevens gevestigd. Er bestaat geen vast kadaster der inkomens.

De burgers zijn dus verplicht binnen de maand na het ontvangen van hun formulier voor de aangifte, deze ingevuld terug te keeren aan den Controleur (art. 53, § 2). Eens deze aangifte ingevuld moet de staat den aanslag inkohieren voor den 31 October die volgt op het dienstjaar waarbij de aanslag behoort. De controleur heeft slechts 22 maand om op de tijdig gedane aangifte een aanslag te vestigen.

Dit is niet alleen het geval voor de be-

lastingen op het inkomen die steeds op kohieren geïnd worden maar ook voor de mobilien belasting of de bedrijfstaksen die zeer dichtertlijk aan de bron worden geïnd. Het ministerieel omschrijven van 23 Mei 1930 dat wij vinden in het « Bulletin (Sic) van de rechtstreeksche belastingen en het kadaster » (Mei-Juni 1930, bl. 5) luidt: « Er werd gevraagd of in zake aan de brond geïnde immobilienbelasting (sic) of bedrijfsbelasting verjaring (1) tegen het beheer kan worden aangevoerd wanneer hetzij het niet betaald bedrag van eene belasting in verband met een aangifte, omvattend al de bij artikel 4 (nieuw art. 7 Vg. 153) van het Koninklijk Besluit van 30 Augustus 1920 geëischte gegevens, hetzij het na voorafneming van de intresten wegens verwijl nog als verschuldigd saldo niet voor den 31 October van het tweede jaar van het belastingjaar ten kohiere werd gebracht.

Het antwoord op deze vraag luidt bevestigend: er is dus verjaring (technisch is het verval der macht om de aanslag op te leggen) voor den belastingsschuldige ingetreden ongeacht of de bij d aangifte voorziene gegevens op een formulier n° 273 of 274, op het talon van een stortings- of girobewijs of zelfs in een gewonen brief werden opgenomen of vermeld. »

Nu zijn er twee vraagstukken opgerazen bij dit zeer kort verval der aanslagsbevoegdheid.

Een belastingsschuldige wacht tot op 31 October 1924 om zijn aangifte over 1923 in te dienen en beweert achteraf dat hij laattijdig werd ingekohierd. Het Beroepshof van Brussel oordeelde: « qu'il ne peut être contesté que si l'administration doit au 31 octobre avoir formé le rôle des impositions et rendu ce rôle exécutoire, le redevable doit avoir remis sa déclaration avant cette date pour pouvoir rendre possibles les opérations incombant à l'administration ». (Beroepshof te Brussel, 18 Mei 1929. Journal pratique de droit fiscal 1929, bl. 317). Er blijft hier een duister punt niet opgehelderd. Wanneer moet de aangifte ingediend worden om als tijdig beschouwd te worden? De heer Carlo De Mey neemt dan ook het principieel niet aan door het Beroepshof van Brussel gehuldigd en vergt in elk geval de noozakelijkheid een aanslag van rechtswege te vestigen voor deze die geen aangifte indienen, vóór 31 October. Dit schijnt wel in tegenstrijd te zijn met artikel 74 dat een langer termijn voorziet bij gebrek aan aangifte. Er ligt daar dus een leemte in het systeem die echter tot niet veel moeilijkheden aanleiding zal geven daar het Beheer dat nu lankmoedig is tegenover trage aangevers onvermijdelijk spoediger de penaltiteiten zou toepassen voorzien bij artikel 53 voor trage verklaarders indien zij een tendenz moest vertoonen om met kwade trouw het inkohieren vóór 31 October te bemoeilijken.

Een enkele stem heeft tot dusver dit verval der inkohieringsmacht op 31 October van het jaar volgend op het betreffend dienstjaar zoeken in te korten. Jules Favre in zijn merkwaardige studie: « Déchéances et prescriptions en matière d'impôts directs ». (Journal pratique de droit fiscal 1930, bl. 225) verdedigt de stelling dat op regelmatige aangiften slechts mag ingekohierd worden tot 31 December van het betreffende dienstjaar. Het valt niet te betwijfelen dat dit systeem beter stemt met artikel 111 van de Grondwet. De uitvoering der begroting die wordt verlengd tot 31 October door de wet van 15 Mei 1846 zou zeker logisch als louter voorschrift der rekenschap kunnen behandeld worden. Die verlengingsperiode is echter zoo vergroeid met het administratief leven dat zelf onder de vooroorlogse wetgeving die weinig ingewikkelde aanslagen vooropstelde, het Hof van Verbreking het inkohieren aanvaardde tot 31 October. Hoe zou trouwens het Beheer in de huidige ingewikkelde belastingaanslagen op 31 December klaar komen? De wet van 15 Mei 1846 schijnt dus wel als begrenzing van de uitvoerende macht gehandhaafd te zullen blijven. Heeft trouwens heel dit leerstuk niet eenigen schijn van costumelijk administratief recht? Niet onaardig klinkt dit woord voor rechtstechnici.

2° Aanslagen bij gebrek aan aangifte of op onvolledige of onjuiste aangiften.

Reeds voor de oorspronkelijke wet op de belasting op het inkomen van 1919 bestond een uitzonderingstermijn voor frauduleuze ontduiking der belasting. Artikel 74 der samengeschaalde wetten heeft een termijn van drie jaar gesteld voor het vestigen van aanslagen niet alleen wan-

(1) In de rechtsleer wordt hier nooit van verjaring gesproken maar van verval, déchéance.

Termijnen van verval of van verjaring bij de toepassing der rechtstreeksche belastingen

De samengeschaalde wetten op de belasting op het inkomen geven zeer onvoldoende gegevens nopens de termijnen van verjaring. De belangrijkste gegevens dienen buiten deze wet opgezocht en de rechtsleer heeft in de laatste jaren de grondbeginselen toegelicht die in acht te nemen zijn. Min in precieuse wetteksten dan in hoofdbeginselen uit verscheidene wetten afgeleid zal klaarheid gevonden worden.

Allereerst dient in acht genomen te worden dat er twee gansch onderscheiden gebieden zijn, waarvan het eerste met de verjaring zooals die in het Burgerlijk Wetboek is voorzien niets gemeens heeft. Er zijn immers termijnen van verval en termijnen van verjaring, die beide op een zelfden aanslag toepassing kunnen vinden.

Alvorens nochtans deze subtiële onderscheidingen te bestudeeren dienen een paar woorden gezegd over de openbare rekenschap.

HOOFDSTUK I.

Jaarlijkschheid der belasting en der openbare rekenschap

De grondwet stelt in haar artikel III een eerste hoofdbeginsel. « Les impôts au profit de l'Etat sont votés annuellement. Les lois qui les établissent n'ont de force que pour un an, si elles ne sont renouvelées ». Daaruit vloeit de annaliteit der staatsbelasting. Elk jaar dienen de belastingswetten door een afzonderlijke stemming van kracht te worden minstens voor de staatsbelastingen. Dat is een duidelijke toedracht van artikel III; min duidelijk is het gevolg dezer jaarlijksche herstemming.

Kan de Staat langer dan een jaar belastingen innen krachtens de voor één jaar gestemde wet? Dit wordt door Jules Favre bestreden en daar komen wij straks op terug.

De rechtsleer in tegendeel onderscheidt de stemming der wet en de uitvoering der wet. Hier treden wij op het gebied der openbare rekenschap geregeld door de wet van 15 Mei 1866 en het algemeen reglement van 10 December 1868. Het dienstjaar komt hier op den voorgrond. In beperkten zin loopt het dienstjaar van 1 Januari tot 31 December en omvat « les services faits et les droits acquis à l'Etat et à ses créanciers pendant l'année qui donne son nom à l'exercice » (art. 2 der wet van 15 Mei 1846). In vroegere tijden werd dit groepeeren der ontvangsten en

uitgaven van een dienstjaar onbepaald doorgedreven zoodat nooit een duidelijke toestand der openbare rekenschap te verkrijgen was. In de XIXe eeuw werd eerst in Frankrijk het bepaald afsluiten der uitvoering van een dienstjaar doorgedreven en dit gebeurde in België door artikel 2, laatste alinea, der wet van 15 Mei 1846. « Toutefois les opérations relatives au recouvrement des produits, à la liquidation et à l'ordonnement des dépenses pourront se prolonger jusqu'au 31 octobre de l'année suivante ». Op dezen 31 October gebeurt er dus iets dat veel dubbelzinnigheid brengt in de terminologie: een dienstjaar sterft, ofschoon er nog heel wat te innen ontvangsten en te betalen uitgaven moeten geschieden. Deze bewerkingen moeten dus bij een ander dienstjaar gevoegd worden. Dit verbinden der onvoltrokken uitvoeringen van het afgesloten dienstjaar neemt niet weg dat deze uitvoeringen vooral op het gebied der belastingen onderworpen blijven aan zelfstandige regels die toegepast worden volgens hun toehoren bij het oorspronkelijke dienstjaar. Worden zij geannexeerd door de rekenschap van een opvolgend dienstjaar, zij behouden hun nationaliteit als wij zoo spreken mogen, voor de regels betreffende aanslag en invordering.

Laten wij nochtans niet zeggen dat het afsluiten van een dienstjaar een loutere formaliteit der openbare boekhouding is. De 31 Oktober trekt niet alleen een lijn onder alle toekenningen der begroting, hij tast ook eenigzins het rechtsbestaan aan der fiscale macht. Op 31 Oktober verzinkt een deel der openbare macht met het dienstjaar.

HOOFDSTUK II.

Termijn gesteld voor den aanslag

Hier dienen wij onmiddellijk twee essentieel onderscheiden gebieden uiteen te houden, die allebei behooren bij de openbare macht maar die aan absoluut verschillende regels onderworpen zijn. De staat stemt een fiscale wet, dat is de soevereine daad. Bij de toepassing der wet vooral bij de toepassing der rechtstreeksche belastingen is er na de uitvaardiging der wet nog een heele taak te vervullen om het bedrag vast te stellen dat door elken burger dient gekweten te worden. Deze tweede activiteit die geen attribuit is der soevereine macht blijft echter nog behooren bij de hoogste uitvoerende macht. De laatste daad van deze tweede activiteit is het samenstellen en het uit-

neer de aangifte frauduleus is maar ook indien zij ontbreekt.

Dit termijn is reeds meermaals gewijzigd. Het is sinds de wet van 13 Juli 1930 teruggebracht op drie jaar. De aanvang is steeds onveranderd gebleven op 1 Januari van het desbetreffende dienstjaar. Voor de bedrijfstaks wordt voor 1932 de bedrijfswinst van 1931 geheven. De staat heeft dus tijd tot 31 December 1934 om de bedrijfswinsten in 1931 verwezenlijkt door niet verklaarders en onnauwkeurige verklaarders op te sporen. Een geval althans brengt een uitzondering: wordt het bedrijf stopgezet dan wordt deze bedrijfswinst voor dit jaar belast en treedt dus het verval spoediger in.

Het komt niet zelden voor dat op dit stuk controleurs de aanslag voor een stopgezet bedrijf met een onjuist dienstjaar verbinden.

Wij hebben reeds gemeld dat dit termijn verval door de rechtsleer als geen eigenlijke verjaring beschouwd wordt. Het kan dus niet gestuit noch geschorst worden door een dwangbevel. Alleen door het inkohieren van rechtswege mits de wettelijke voorschriften in acht te nemen (artikels 55 en 56), kan het Bestuur tegen moedwilligen handelen. Dit is geen schorsing maar een gebruik maken der macht binnen den gestelden termijn.

Wordt dit louter administratief karakter van het stopzetten op een vasten datum der macht om aanslagen op te leggen niet betwist, spijs het meermaals verkeerdelijk gebruik van het woord verjaring, toch blijft er een geschilpunt. Uit dit concept dat het een brutaal afsnijden is der executieve macht tot verdere aanslagen, werd immers door het Verbrekingshof afgeleid dat het Bestuur regelmatig den aanslag vestigt indien het dezen inkohiert en uitvoerbaar verklaart binnen den gestelden termijn. Het toesturen van de waarschuwing-uittreksels is niet vereischt. (Hof van Verbreking, Arresten van 17 Juni 1929 en van 25 September 1929. Journal Pratique de droit fiscal 1929, bl. 237 en 315): « Lorsque les agents chargés de l'établissement de l'impôt ont porté le contribuable au rôle et ont rendu ce titre exécutoire dans les cinq ans (thans drie jaar) à partir du 1 janvier qui donne son nom à l'exercice, ils ont accompli tous les actes qui rentraient dans leur mission et ont ainsi, au sens de la loi, rappelé au réclamé dans le délai prescrit l'impôt éludé ». Het Beroepshof van Gent heeft nochtans het Verbrekingshof niet gevolgd en bij arrest van 29 April 1930 heeft het geoordeeld dat niet alleen de woorden « réclamé ou rappelé » een voling met den belastingsschuldige vooropzetten maar « c'est avec raison que la réclamation assimile les dettes fiscales à la déchéance de l'art. 74 aux dettes privées et à leur perscription, les unes et les autres mettant en cause des personnes connues ». De strijd is dus niet uitgestreden. Senator Hub. Pierlot in zijn merkwaardige studie die wel meest bijdroeg tot het ophelderen der begrippen: Les délais et la prescription en matière de contributions directes. (Journal Pratique des droits fiscaux 1929, bl. 2 en 33) en die klaarblijkelijk door zijn studie de arresten van het Hof van Verbreking heeft beïnvloed staat aan de strikt administratieve zijde. Carlo De Mey in zijne aanmerkingen onder de arresten in zelfde blad staat aan de zijde van het Beroepshof van Gent. Hij ontkent niet het zeer bijzonder karakter van dit verval maar is ook geniegd om het te assimileren met zekere regels der verjaring.

Niemand betwijfelt dat er van dit termijn van verval geen afstand kan gedaan worden (Beroepshof Brussel Arrest van 29 Juni 1929. Journal pratique de droit fiscal 1929, bl. 315).

HOOFDSTUK III.

Termijn gesteld voor de invordering

Niemand betwist dat het hier een echte verjaring geldt. Deze verjaring is niet door de samengeschatte wetten uitdrukkelijk gevestigd maar op grond van artikel 60 dier wet door artikel 48 van het Koninklijk Besluit van 30 Augustus 1920. Deze verjaring gebeurt na vijf jaar aanvangende op den dag dat de ontvanger in het bezit werd gesteld van het kohier. Het is wel een geheime datum die ook niet wordt vermeld op de waarschuwing-uittreksels. Slechts de datum waarop het kohier werd uitvoerbaar verklaard zullen wij daarop vinden. Praktisch dus moet de belastingsschuldige voortgaan op den datum in de waarschuwing-uittreksel vermeld. Dit gebeurt trouwens doorgaans spoedig. Ik zie hier voor mij een uittreksel uitgestuurd op 26 Augustus 1932 be-

treffende een kohier uitvoerbaar verklaard op 23 Augustus 1932. Dat op 23 Augustus de ontvanger het kohier heeft ontvangen is zeker. De verjaring kan echter reeds aanvangen op 23, 24 of 25 Augustus.

Deze verjaring kan gestuit worden door een bevel en dan vangt een nieuwe termijn aan.

Nochtans treedt verval van instantie in, krachtens selfde Koninklijk Besluit, indien de ontvanger langer dan 5 jaar wacht om de vervolging voort te zetten.

Kortom, hier voelen wij ons op den vasten grond der gewone verjaring. (2)

Wie aldus louter de tekst der samengeschatte wetten betreffende de belastingen op het inkomen leest krijgt geen duidelijk beeld van het zeer verscheiden en interessante vraagstuk van verval en verjaring bij de rechtstreeksche belastingen.

Pr. THUYSBAERT.

(2) In de aangehaalde studie van Senator Pierlot wordt op een gewichtig punt gewezen betreffende de procedure. Er is immers een dubbele procedure op fiscaal gebied. Deze door de samengeschatte wetten voorgeschreven bij verhaal door den belastingsschuldige tegen een aanslag: bezwaarschrift in te dienen bij den provincialen Bestuurder der rechtstreeksche belasting vóór 31 October volgend op het betreffende dienstjaar of later indien geen zes maanden verlopen zijn na het toesturen van de waarschuwing-uittreksel, met beroep voor het Hof van Beroep en desgevallend voorziening in verbreking. Alle betwistingen tegen de eigenlijke invordering (commandement, beslagleggingen, enz.) worden integendeel voor de rechtbank van het gemeene recht gebracht. Indien nu een aanslag opgelegd werd na den tijd waarop de macht daartoe vervallen is, valt de betwisting daaromtrent niet binnen het gebied der eerste procedure, volgens Senator Pierlot, maar binnen het gebied der tweede procedure. Er zou dus in dat geval geen bezwaarschrift dienen gestuurd naar den Provincialen Bestuurder maar er dient eenvoudig geweigerd te worden te betalen. Wanneer het commandement betekend wordt, zal dan door verzet voor de gewone rechtbank het geschil aanhangig worden gemaakt. Zoolang echter deze handelwijze niet door een vaste rechtspraak is gevestigd lijkt het nochtans voorzichtig het bezwaarschrift toch toe te sturen vermits daartoe korte termijnen zijn gesteld. Verklaren zich de Bestuurder of het Beroepshof onbevoegd dan kan nog op de betekening van het commandement gewacht worden om bij middel van verzet de tweede procedure aan te vatten. Ons lijkt trouwens de meening van Senator Pierlot zeer gegrond. In dit geval gaat het immers niet over de toepassing der wet bij den aanslag, maar over de krachteloosheid van den aanslag, dus de ongedigheid der invordering.

Wetgeving

Wet tot herziening van artikel 115 der samengeschatte wetten op de handelsvennootschappen en van artikel 27 der wet op de arbeidsovereenkomst voor bedienden.

ALBERT, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, Heil.

De Kamers hebben aangenomen in Wij bekrachtigen hetgeen volgt:

Artikel 1. — Artikel 115 van de samengeschatte wetten op de handelsvennootschappen wordt door de volgende bepaling vervangen:

« Art. 115. De coöperatieve vennootschap is die welke bestaat uit vennoten welke aantal en inbrengen veranderlijk zijn. Deze laatste bestaan uit stortingen in baar geld of uit werkelijke inbrengen.

» De deelbewijzen die de inbrengen vertegenwoordigen zij niet vatbaar voor afstand aan derden.

» Behalve deze deelbewijzen mag er geen enkele andere soort titels worden uitgegeven om het even onder welke benaming.»

Art. 2. — Aan de samengeschatte wetten op de handelsvennootschappen wordt een artikel 115bis toegevoegd luidende:

« Art. 115bis. De deelbewijzen kunnen aan vennoten afgestaan worden in de bij de statuten voorziene voorwaarden. Nochtans kunnen de werkelijke deelbewijzen, die inbrengen vertegenwoordigen welke niet in baar geld zijn, slechts tien dagen na de nederlegging van de tweede jaarbalans, volgende op hun uitgifte, afgestaan worden. Vermelding van hun aard, van den datum van hun uitgifte, en van hun tijdelijke onafstaanbaarheid geschiedt op de getuigschriften en in het register voorgeschreven bij artikel 120.»

Art. 3. — Artikel 27 der wet op het dienstverband van 7 Augustus 1922 wordt vervangen door de volgende bepalingen:

« Met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met een geldboete van 26 tot 500 fr. of met een dezer straffen worden gestraft:

» 1° Elke werkgever die, den borgtocht voorzien bij artikel 26 ontvangende hebbende, dezen niet in baring belegt uiterlijk binnen de maand;

» 2° Zij die als voorwaarde voor het begeven van een bediening of zelfs van kortingen of commissieloon, als verplichting stellen het inschrijven, het storten, den aankoop van aandelen, deelbewijzen of welkdanige obligatiën, of het overhandigen van gelden anders dan als borgstelling van den bediende.»

Kondigen de tegenwoordige wet af, bevelen dat zij met 's Lands zegel bekleed en door den « Moniteur » bekendgemaakt worde.

Gegeven te Brussel, den 28^e September 1932.

Bond der Vlaamsche Rechtsgeleerden

Buitengewone Algemeene Vergadering in het Gerechtshof te Antwerpen op ZATERDAG 29 OKTOBER, a. s., om 3 uur.

Bespreking en stemming van de motie van den Bond in zake "Vervlaamsching van het Gerecht"

Wij rekenen erop dat alle Vlaamsche juristen zullen op post zijn!

Balieleven

Vlaamsche Conferentie der Balie van Antwerpen

PLECHTIGE OPENINGSZITTING

Op Zaterdag, 15 October, hield de Vlaamsche Conferentie der Balie van Antwerpen hare plechtige openingszitting. Rond drie uur was de statige Assisenzaal heelemaal bezet met een voorname Antwerpsche publiek. Op het verhoog hadden plaats genomen naast het Bstuur: Mr Bauss, stafhouder, Mr Le Bon, eere-voorzitter der Conferentie en Voorzitter van den Bond der Vlaamsche Rechtsgeleerden, Mr Diercxsens, Voorzitter der Rechtbank, met Mr Van Stratum, onder-voorzitter en verschillende Rechteren, Mr De Schep- per, Procureur des Konings, met verschillende zijner substituten, Mr Baetens, Hoofdreferendaris der Handelsrechtbank, Mr Meulepas, krijgs- auditeur, de hr. De Meyere hoofdgriffier der Rechtbank, verschillende leden van den Tuchtraad en talrijke afgevaardigden van vreemde conferenties. Er waren verschillende verontschuldigin- gen binnengekomen, o.m. van Staatsminister Van Cauwelaert, Burgemeester der Stad, en van den heer Sasse, Voorzitter der Handelsrechtbank.

Mr Albert Hillen, voorzitter der Conferentie, bracht een zeer sierlijken welkomsgroet aan de vergadering. Hij bracht hulde aan den Stafhou- der en den Eerevoorzitter, betreurde nog even het heengaan van Mr De Winter, Eerevoorzitter der Rechtbank en groette zeer oprecht diens opvolger. Spreker herdacht ook de sympathieke verschijning van den heer Krijgsauditeur Cam- bresy, tijdens het verlof overleden. Verder vestigde de voorzitter de aandacht der confraters op het uitzonderlijk gewicht der komende vervlaamsching van ons rechtseven. Hij bracht hulde aan de vlaamsche juristen van het vorig geslacht en wakkerde de huidige leden aan tot den nakenden strijd.

Een krachtig applaus onderlijnde de beteeke- nisvolle woorden van den welsprekenden voorzit- ter.

Daarna werd het woord verleend aan Mr Jan Valckens, die zijn redevoering betitelde « De Weg terug ». Onze lezers vinden den tekst dezer voordracht elders in dit blad.

De eeuwige-jonge Stafhouder, Mr Braus, eer- vol werkzaam aan de Balie sedert haast 55 jaren, hield het gebruikelijk wederwoord. Hij dankte den feestredenaar en wenschte de Vlaamsche Conferentie geluk met hare werkzaamheden.

Dienzelfden avond werd een keurig banket op- gediend in de feestzaal Van Hellemont. Een hon- derdtal opgetogen deelnemers zaten aan. Toen het uur der tafelwelsprekendheid was aangebro- ken, bewees de Voorzitter schitterend dat hij ook in dit genre perfect thuis was. Mr Brauss sprak namens de Balie, Mr Le Bon namens den Bond van Vlaamsche Rechtsgeleerden, Mr Buisseret namens de « Conférence du Jeune Barreau », en Mr Duquenne uit Luik namens de vreemde afge- vaardigden, welke de Vlaamsche Conferentie van Gent, de Vlaamsche en de Fransche Conferentie van Brussel vertegenwoordigden.

En dan kwam de lang-verwachte revue. Mr Jules Franck en zijn alter ego, Mr Frans Mat- theessens, bezongen in zwierige alexandrijnen de laatste politieke miseries van verschillende Con- fraters, benuttigden de onsterfelijke lyriek van Guido Gezelle en de moderne prosodie van Paul van Ostaeyen om de allerlaatste gebeurtenissen in 't amoureuse, in 't zotte en in 't vroede naar behooren te herdenken, en wisten de allerlaatste deuntjes van den klankfilm aan hun inspiratie dienstbaar te maken. Geen wonder dat de gees- tige revuisten op stormachtig applaus werden onthaald.

De Vlaamsche Conferentie heeft hare werk- zaamheden op schitterende wijze ingezet.

Bibliographie

René STENUIT. — La radiophonie et le droit international public. Brussel. Etabl. Bruylant. 1932, 200 blz.

Voorwaar een nog weinig gekend gebied. Door het veelsoortig overzeinen bij middel van elec- trische drijfkracht, wordt er een heele reeks nieuwe verhoudingen in het leven geroepen. Deze verhoudingen tusschen menschen of staten zijn natuurlijk vatbaar voor juridische formulering die afgeleid moet worden uit de algemeene rechtsprincipen. De auteur beoogt bijzonder de verhoudingen tusschen staten te ontleden.

De betrekkingen, bij middel van radiophonie, die tusschen staten kunnen ontstaan vormen wat men zou kunnen noemen het internationaal intel- lectueel verkeerswezen, en roeren aan heel wat gegevens die verband houden met heerschende opvattingen, doch de auteur bepaalt zich bij de behandeling van de technische zijde van het vraagstuk; alsmede bij de praktische uitwerking der principen. Een organisme dat naar de op- vattingen van den schrijver aangewezen is de leidende rol te spelen in het opstellen eener juri- dische theorie is de Volkerenbond; doch de be- trekkelijke onmacht waarin op het oogenblik de-

ze instelling nog verkeert verhindert eene doel- matige regeling; nochtans kan de Volkerenbond veel bijdragen tot de noodzakelijke internatio- nale reglementeering, door mededeeling van ont- werpen, door op te treden als bemiddelaar of scheidsrechter, en zoo meer.

Het is volgens schrijver aan geen twijfel on- derhevig dat de Volkerenbond bevoegd is om zich met radiophonie-aangelegenheden in te laten daar deze tot doeleinden leiden die volstrekt tot de kennismaking van den Volkerenbond behooren.

Na deze inleidende beschouwingen onderzoekt Stenuit in het tweede deel de principen van in- ternationaal publiekrecht die hier toepassing vin- den.

Over het ether-gebruik bestaat er nog geen eenheid in opvatting, hier moet zuiver weten- schappelijk onderzoek de juridische formulering voorafgaan.

Het vraagstuk der technische reglementeering kent heel wat twistpunten die door den schrijver zeer kritisch beslecht worden; ook een zeer ge- wichtig vraagstuk is dat der internationale pu- blieke orde, en in aansluiting daaraan behandelt de auteur het probleem der sancties.

Tot slot eenige beschouwingen over den rol van het Internationale Permanente Gerechtshof dat bevoegd zal zijn, door overdracht van re- chten of verplichtingen, van het individu of den staat, mogelijke geschillen te beslechten.

Doch in dit alles zijn we nog voor het meeren- deel in de phase der wenschen en ontwerpen, niettemin is het werk van Mr Stenuit zeer nut- tig omdat het die noodzakelijke voorbereiding tot de verwezenlijking van een rationeele oplos- sing zeer in de hand werkt door scherpe technisch juridische omschrijving der gegevens.

v. L.

Rechterlijk leven

DE NIEUWE KRIJGSAUDITEUR DER PROVINCIEN ANTWERPEN EN LIMBURG

Mr E. E. C. MEULEPAS

Bij Koninklijk Besluit van 1° October 1932 is de Heer Meulepas, Substituut-Krijgsauditeur bij den Krijgsraad te Antwerpen, benoemd tot Krijgs- auditeur in vervanging van wijlen den Heer Cam- bresy.

Deze benoeming heeft in de rechterlijke wereld te Antwerpen iedereen ten eerste verheugd, want de Heer Meulepas is niet alleen een magis- traat die zijn hoog ambt vervult met grondige kennis en nauwgezette plichtsbetrachting, hij is ook een figuur die in de Antwerpsche rechtswer- eld de innigste sympathie van ieder geniet.

Zijn hartelijkheid, zijn minzame omgang met iedereen, zijn echt Antwerpsche jovialiteit heb- ben hem op het Gerechtshof tot ieders vriend gemaakt.

Het Rechtskundig Weekblad biedt den nieuwen Krijgsauditeur eerbiedig en van harte zijne beste gelukwenschen aan.

RECHTERLIJKE ORDE

Bij koninklijke besluiten van 13 October 1932 zijn benoemd:

Tot krijgsauditeur bij den krijgsraad te Ant- werpen, de heer Meulepas (E.-E.-C.), substituut- krijgsauditeur bij dezen krijgsraad, ter vervan- gang van wijlen den heer Cambresy;

Tot substituut procureur des Konings bij de rechtbank van eersten aanleg te Kartrijk, de heer Kellens (J.-J.-G.), advocaat te Brussel, ter ver- vanging van den heer Van Schoote, die tot een ander ambt is beroepen;

Tot griffier bij de rechtbank van eersten aan- leg te Gent, de heer Vandenbroecke (E.-E.-M.), boventallig griffier bij die rechtbank, ter ver- vanging van den heer De Smet, die als zooda- nig aftreedt.

NOTARIAAT

Bij koninklijke besluiten van 17 October 1932:

Is aan den heer Soinne (A.-F.-J.-B.), op zijn verzoek, ontslag verleend uit zijn ambt van nota- ris ter standplaats Brussel.

Hij is gemachtigd tot het voeren van den eere- titel van zijn ambt;

Is tot notaris ter standplaats Brussel be- noemd, de heer Clavereau (H.-C.-L.), candidaat- notaris te Brussel, ter vervanging van den heer Soinne, A.

Bij koninklijke besluiten van 11 October 1932:

Is aan den heer Van den Bossche (H.), op zijn verzoek, ontslag verleend uit zijn ambt van no- taris ter standplaats Herzele.

Hij is gemachtigd tot het voeren van den eere- titel van zijn ambt;

Zijn tot notaris benoemd:

Ter standplaats Antwerpen, de heer Keyzer (C.-J.-B.-M.-J.), notaris te Hoboken, ter vervan- ging van wijlen den heer Janssens;

Ter standplaats Herzele, de heer Van den Bos- sche (J.-B.), candidaat-notaris te Herzele, ter vervanging van den heer Van den Bossche, H.

Uitgever: Drukk. « Themis ».

Best.: R. Van Cauteren

Korte Ridderstraat, 22, Antwerpen. — Tel.: 200.95